

Gebruikershandleiding

Oktober 2021

Contactgegevens

Webadres: www.hartenzielmonitor.nl
E-mailadres: hartenziel@ggd.amsterdam.nl
Telefoonnummer: 020 555 5495
Medewerkers: Adèle Diepenmaat
Milou Koldijk
Wesley Rem
Maartje Weijenberg

Hart & Ziel is ontwikkeld door de GGD Amsterdam.

Helpdesk

Voor vragen en problemen is de helpdesk vijf dagen per week van 9:00 tot 17:00 uur telefonisch (020 555 5495) en per e-mail (hartenziel@ggd.amsterdam.nl) bereikbaar. Wanneer u telefonisch contact opneemt krijgt u eerst iemand van het secretariaat van de GGD Amsterdam aan de lijn. Als u vraagt naar iemand van *Hart & Ziel* wordt u met de juiste persoon doorverbonden. U kunt bij onze helpdesk terecht voor zowel technische als inhoudelijke vragen.

Inhoud

1. Inleiding	7
2. Strengths and Difficulties Questionnaire	8
2.1 Inhoud van de SDQ.....	8
2.2 Betrouwbaarheid en validiteit van de SDQ.....	9
3. Vragenlijst Sociale Veiligheid	10
3.1 Inhoud van de VSV.....	10
3.2 Betrouwbaarheid en validiteit van de VSV.....	10
3.2.1 Normering.....	11
4. Aanvullend onderzoek	12
4.1 Gedrag (ABSQ)	12
4.2 Angst en depressie (RCADS-25)	13
4.3 Angst en verlegenheid (BIQ-SF)	13
4.4 Executieve functies (CHEXI)	13
4.5 Adaptief functioneren (SAF)	14
5. Starten met Hart & Ziel	15
5.1 Benodigde deskundigheid	15
5.2 Systeem- en gebruikersvereisten.....	15
5.3 Inloggen	15
5.4 EDEX-bestand inladen	16
5.5 Accounts aanmaken	17
5.6 Wijzigingen doorvoeren.....	19
5.6.1 Leerkrachtgegevens wijzigen.....	19
5.6.2 Leerlingen toevoegen.....	19
5.6.3 Leerlingen verwijderen	20
5.6.4 Leerlingen verplaatsen.....	20
6. SDQ invullen	21
6.1 SDQ leerkrachtvragenlijst.....	21
6.2 SDQ invullen in Hart & Ziel.....	21
6.3 SDQ kindvragenlijst	24
6.4 SDQ ouder vragenlijst	25
7. Interpretieren van de SDQ resultaten	27
7.1 Resultaten per groep interpreteren	27
7.1.1 Wat betekenen de icoontjes?.....	28
7.1.2 Subschalen	29
7.1.3 Impactscore.....	29
7.1.4 Zorgindicatie	30
7.1.5 Hoe leest u het groepsoverzicht?	31
7.2 Resultaten per leerling bekijken.....	31
8. Het afnemen en interpreteren van de VSV	32
8.1 Afnemen van de VSV	32

8.2 Interpretieren van de VSV	33
9. Afnemen en interpreteren van aanvullende vragenlijsten	34
9.1 Aanmaken inlogcodes	34
9.2 Resultaten aanvullende vragenlijsten bekijken	34
9.3 Interpretieren ABSQ	34
9.4 Interpretieren RCADS	35
9.5 Interpretieren BIQ-SF	35
9.6 Interpretieren CHEXI	36
9.7 Interpretieren SAF	36
10 Kind- en oudergesprek	37
10.1 Kindgesprek	37
10.2 Oudergesprek	37
11. Handelen naar aanleiding van de SDQ resultaten	39
11.1 Groepsrapportage bekijken	39
11.1.1 Preventiepiramide	39
11.2 Opstellen handelingsplan	40
11.2.1 Aanpak in de Klas: ondersteuningsmodule voor intern handelen	41
11.2.2 Jeugdpreventiewijzer: ondersteuningsmodule voor extern handelen	41
11.3 Bespreken in het zorgbreedteoverleg	42
11.4 Van signaal tot aanpak: voorbeelden en instructies	42
12. Handelen naar aanleiding van VSV-resultaten	46
12.1 Groepsrapportage bekijken	46
12.2 Checklist Sociale veiligheid	46
12.2.1 Werk preventief	47
13. Zorgprogramma's registreren	49
14. Ondersteuning voor leerkrachten en intern begeleiders	51
15. Extra gebruikersopties	52
15.1 Snel zoeken	52
15.2 Groepen aanmaken	53
15.3 PDF maken en afdrukken	55
15.4 Gegevensbeheer	55
Bijlage 1. SDQ Leerkracht	56
SDQ leerkracht vervolg	57
Bijlage 2. VSV	58
Bijlage 3. ABSQ	61
Bijlage 4. RCADS-25	62
Bijlage 5. BIQ-SF	63
Bijlage 6. CHEXI	64
Bijlage 7. SAF	65
Bijlage 8. Normscores van de SDQ	66
Bijlage 9. Normscores VSV	67
Bijlage 10. Hoe maak ik een EDEX aan via Parnassys?	69

1. Inleiding

Voor u ligt de gebruikershandleiding van *Hart & Ziel*. Met *Hart & Ziel* brengt u het sociaal-emotioneel welbevinden van kinderen in kaart, middels de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). Daarnaast kunt u de sociale veiligheid meten met de Vragenlijst Sociale Veiligheid (VSV). Om nader onderzoek te doen kunt optioneel gebruik maken van aanvullende lijsten. *Hart & Ziel* biedt de vragenlijsten webbased aan. Hierdoor kunt u het sociaal-emotioneel welbevinden van leerlingen op een overzichtelijke manier online bekijken en volgen.

Voordat er gestart wordt met het gebruiken van de vragenlijsten binnen *Hart & Ziel* raden wij aan deze handleiding zorgvuldig te lezen. Dit helpt u om de vragenlijsten effectief te gebruiken. Uitgelegd wordt hoe u de SDQ, VSV en de aanvullende vragenlijsten kunt invullen en interpreteren op zowel individueel niveau als groepsniveau. Daarnaast geeft de handleiding praktische tips over hoe u de uitkomsten kunt gebruiken in het planmatig handelen rondom het sociaal-emotioneel welbevinden van een kind. Scholen binnen Amsterdam bevelen wij ook het volgen van de *Hart & Ziel* training ten eerste aan. Deze training helpt u optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden van *Hart & Ziel* waardoor het een structurele plek in uw leerlingenzorg krijgt. Scholen buiten Amsterdam kunnen de training online volgen.

Wij adviseren u om regelmatig de website www.hartenzielmonitor.nl te raadplegen. Hier wordt u van het laatste nieuws omtrent *Hart & Ziel* en het handelen in en buiten de klas op de hoogte gehouden.

2. Strengths and Difficulties Questionnaire

Om het sociaal-emotioneel welbevinden van kinderen in kaart te brengen wordt binnen *Hart & Ziel* gebruik gemaakt van de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)¹. De SDQ wordt door de leerkracht ingevuld. Het is een instrument om sociaal-emotionele problemen bij kinderen te signaleren en meer te weten te komen over de aard van de geconstateerde problematiek. Op basis van de SDQ kan een goede inschatting gemaakt worden van de benodigde ondersteuning.

Naast de SDQ is er ook een SDQ kindlijst opgenomen in *Hart & Ziel* (zie hoofdstuk 6.3). Deze zelfrapportage van leerlingen van groep 7 en 8 kan worden ingezet ter aanvulling op de SDQ leerkracht. Door het perspectief en de beleving van het kind mee te nemen kan een beter inzicht verworven worden op bijvoorbeeld meer internaliserende problematiek die voor de leerkracht minder zichtbaar is.

Hart & Ziel heeft tevens een SDQ oudervragenlijst (zie hoofdstuk 6.4). Het inzicht dat een ouder heeft kan een nuttige aanvulling zijn om een zo volledig mogelijk beeld van het kind te krijgen. De uitslag hiervan komt niet in het leerlingvolgsysteem te staan. De ouder kan de uitslag wel zelf opslaan en delen met de school.

Naast de informatie uit de SDQ, de SDQ kind en de SDQ ouder is de observatie, dialoog en de vertrouwensrelatie tussen u als leerkracht of intern begeleider, het kind en de ouders natuurlijk van belang. Uiteindelijk moet u een juiste inschatting kunnen maken van het sociaal-emotioneel welbevinden van een leerling op basis van alle beschikbare informatie.

2.1 Inhoud van de SDQ

De SDQ meet sociaal-emotionele problemen bij kinderen. De vragenlijst bevat in totaal 25 positief en negatief geformuleerde stellingen die betrekking hebben op vijf subschalen: hyperactiviteit/ aandachtproblemen, problemen met leeftijdsgenoten, gedragsproblemen, emotionele problemen en pro-sociaal gedrag. De 25 stellingen hebben betrekking op het gedrag van het kind in de afgelopen zes maanden. De stellingen kunnen gescoord worden met “niet waar” (0 punten), “een beetje waar” (1 punt) en “zeker waar” (2 punten). De vier subschalen: hyperactiviteit/aandachtproblemen, problemen met leeftijdsgenoten, gedragsproblemen en emotionele problemen vormen samen een totaalscore voor sociaal-emotionele problemen.

Naast de 25 stellingen biedt de SDQ vragen over de impact die de eventuele problemen hebben op het kind en zijn of haar omgeving. Het impactsupplement staat los van de overige schalen van de SDQ. Voor de beoordeling van een SDQ score en dus voor de signalering van sociaal-emotionele problematiek, is het niet noodzakelijk om de score op de impactvragen mee te nemen. Deze score kan wel aanvullende informatie geven over de lijdensdruk. De impactscore wordt berekend op basis van drie vragen over de mate waarin de problemen het kind overstuur of van slag maken, de invloed op het leren in de klas en de invloed op het contact met leeftijdsgenoten en vier aanvullende vragen. De items kunnen gescoord worden met “helemaal niet” (0 punten), “een beetje maar” (0 punten), “tamelijk” (1 punt) en “heel erg” (2 punten). Een hoge score op deze schaal is een indicatie dat de moeilijkheden belastend zijn voor het kind en kan dus een reden zijn voor bespreking in het zorgbreedteoverleg of voor doorverwijzing naar de jeugdhulpverlening.

Zie bijlage 1 voor de volledige SDQ en het impactsupplement.

---

¹ Goodman, R (1999) The extended version of the Strengths and Difficulties Questionnaire as a guide to child psychiatric caseness and consequent burden. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 40, 791-801.

2.2 Betrouwbaarheid en validiteit van de SDQ

Om de SDQ te gebruiken als signaleringsinstrument zijn drie zaken belangrijk: het instrument moet valide zijn (het meet wat het moet meten), het instrument moet betrouwbaar zijn (het meet nauwkeurig) en er moeten normscores zijn, zodat de resultaten van een leerling vergeleken kunnen worden met die van leeftijdsgenoten.

De GGD Amsterdam heeft onder 81 scholen voor primair onderwijs normgegevens verzameld. De leerkrachten van deze scholen hebben in het schooljaar 2015-2016 de SDQ ingevuld voor hun leerlingen in de groepen 1 t/m 8. De data van deze scholen is zodanig gewonnen dat het een representatieve steekproef is qua leerlinggewicht per school en kinderen woonachtig in noord, oost, west en zuid Nederland. De steekproef omvatte 51% jongens en 49% meisjes in de leeftijd van 4 t/m 13 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 8,3 jaar.

De normen zijn apart berekend voor jongens en meisjes. Dat is gedaan omdat er aanzienlijke verschillen zijn in scores naar geslacht (zie 'Verantwoording van de SDQ leerkrachtvragenlijst'). Jongens scoren op de SDQ totaalscore en op bijna alle subschalen hoger. *Hart & Ziel* gebruikt twee afkappunten om het sociaal-emotioneel welbevinden in kaart te brengen. Een leerling heeft een licht verhoogde SDQ score (geel) wanneer de leerling een score heeft tussen het 80e en 90e percentiel. De leerling heeft een verhoogde SDQ score bij een percentielscore van 90 of hoger. Bijlage 7 geeft een overzicht van de normscores van de SDQ leerkrachtvragenlijst.

Binnen deze normeringssteekproef is nader onderzoek gedaan naar de validiteit en betrouwbaarheid van de SDQ leerkrachtvragenlijst. Daarbij is gekeken naar eerder onderzoek over de validiteit en betrouwbaarheid van de SDQ. Een meetinstrument is valide als het daadwerkelijk datgene meet wat het beoogt te meten. Uit meerdere studies blijkt dat de verschillende subschalen en de totaalscore van de SDQ leerkrachtvragenlijst daadwerkelijk die problemen meten die ze beogen te meten. Daarnaast hangen de subschalen en de totaalscore goed samen met vergelijkbare instrumenten die sociaal- emotionele problemen meten, zoals de Teacher Report Form/Gedragsvragenlijst voor leerkrachten (TRF)². Ook is het belangrijk dat een meetinstrument betrouwbaar is, wat onder andere blijkt uit de interne consistentie: de mate waarin de items (de stellingen) van de SDQ onderling samenhangen. De interne consistentie van de SDQ leerkrachtvragenlijst is herhaaldelijk in onderzoek goed bevonden. Ook mag de SDQ leerkrachtvragenlijst worden gezien als een stabiel meetinstrument met een redelijke tot goede samenhang tussen verschillende beoordelaars.

Meer informatie over het normeringsonderzoek, validiteit en betrouwbaarheid van de SDQ is te vinden in de 'Verantwoording van de SDQ leerkrachtvragenlijst' via www.hartenzielmonitor.nl

---

² Verhulst, F. C., Van der Ende, J., & Koot, H. M. (1997). Handleiding voor de Teacher's Report

3. Vragenlijst Sociale Veiligheid

Een veilige omgeving is een voorwaarde voor leerlingen om te kunnen leren en zich te kunnen ontwikkelen. De wet Veiligheid op school verplicht scholen om te zorgen voor de sociale veiligheid van alle leerlingen. Een belangrijk element van deze wet is verplichte monitoring. Daarmee heeft de school zicht op de veiligheidsbeleving van de leerlingen. De inspectie houdt toezicht op de monitoring. De Hart & Ziel Vragenlijst Sociale Veiligheid (VSV, bijlage 2) voldoet aan de door de inspectie gestelde eisen en levert u betrouwbare gegevens op.

De monitor wordt jaarlijks ingevuld door alle leerlingen van eind groep 5 t/m 8. Op basis van de uitkomsten evalueert de school het gevoerde beleid rondom sociale veiligheid en stelt dit waar nodig bij.

De school is verplicht om de inspectie inzicht te geven in de uitkomst van de monitor. Met toestemming van de school versturen wij deze gegevens een keer per jaar op 1 juli naar de onderwijsinspectie.

3.1 Inhoud van de VSV

De VSV meet de wettelijk gevraagde drie dimensies van sociale veiligheid:

- Welbevinden in de klas
- Ervaren Veiligheid
- Feitelijke veiligheid

Daarnaast geeft de VSV inzicht in vormen van pesten en conflicten in de klas.

3.2 Betrouwbaarheid en validiteit van de VSV

Welbevinden in de klas wordt gemeten met de schaal Verbondenheid uit de *Classroom Peer Context Questionnaire* (CPCQ)³. De schaal verbondenheid bestaat uit vier items met 5-punts likertschalen (zie bijlage 8), met een betrouwbaarheid van tenminste .84 per leeftijdsgroep. De validiteit van deze schaal blijkt uit de significante positieve samenhang met vriendschappen zelfwaardering en prosociaal gedrag in de klas en negatieve samenhang met agressie.

Ervaren Onveiligheid wordt gemeten met de schaal Veiligheidsbeleving van Praktikon en bestaat uit één item. De betrouwbaarheid van de schaal Veiligheidsbeleving is berekend met inter-itemrelaties op basis van de afnames van de VEMO bij V(S)O scholen in 2016. Deze bleek .87 te zijn. Bij PO scholen was de betrouwbaarheid .73. De validiteit van de schaal Veiligheidsbeleving is vastgesteld door middel van item-restcorrelaties bij de VEMO uit 2016. Voor het voortgezet onderwijs liggen deze correlaties tussen .56 en .72. Voor het primair onderwijs liggen deze correlaties tussen .33 en .58.

Feitelijke veiligheid wordt gemeten met de Olweus Bully/Victim Questionnaire⁴. Deze schaal bestaat uit acht vragen en meet in hoeverre leerlingen te maken hebben met aantasting van de sociale en fysieke veiligheid (zoals door (online) pesten, geweld en discriminatie e.d.). Zelf-rapportage geeft direct inzicht in de eigen ervaring van leerlingen. De betrouwbaarheden van deze schaal per leeftijdsgroep zijn goed (minimaal .87). De validiteit van deze schaal is vastgesteld in een groot aantal studies in verschillende landen, en blijkt onder meer uit samenhang met klasgenoot- en leerling-oordelen en de voorspellende waarde voor later sociaal functioneren en welzijn.

---

³ Boor-Klip, H.J., Segers, P.C.J., Hendrickx, M.M.H.G. & Cillessen, A.H.N. (2016). Development and psychometric properties of the Classroom Peer Context Questionnaire. *Social Development*, 25, 370-389. doi: 10.1111/sode.12137

⁴ Olweus, D. (1996). *The revised Olweus bully/victim questionnaire*. Bergen, Norway: Research Center for Health Promotion (HEMIL Center), University of Bergen.

3.2.1 Normering

Voor vergelijking ten opzichte van een voorlopige landelijke norm worden op dit moment de gegevens van 7381 leerlingen gebruikt die zijn verzameld als voormeting van het landelijk onderzoek Wat Werkt Tegen Pesten. Iedere school en iedere klas wordt op de drie maten feitelijke veiligheid, welbevinden en ervaren veiligheid vergeleken met normgegevens van dezelfde jaargroep(en) en hier tegen afgezet in standaardscores. Op iedere schaal geven wij aan in welk quintiel (groep van 20%) een school of klas valt. Grafisch wordt aangegeven of een school of klas op een schaal in de kritische range van de 20% slechtst scorende scholen valt of niet. Zodoende is in één oogopslag duidelijk of er een ernstig sociale veiligheidsprobleem in een klas bestaat.

Meer informatie over de validiteit en betrouwbaarheid van de VSV is te vinden in 'Verantwoording VSV' via www.hartenzielmonitor.nl.

4. Aanvullend onderzoek

Een verhoogde score op de SDQ geeft een indicatie dat er sociaal-emotionele problemen zijn. Om meer informatie te krijgen over de aard en ernst van een specifiek probleem, zoals bijvoorbeeld emotionele problemen of gedragsproblemen, is het belangrijk dat er aanvullend onderzoek wordt gedaan. Hiervoor zijn binnen *Hart & Ziel* verschillende vragenlijsten beschikbaar. Deze vragenlijsten zijn kort, eenvoudig en betrouwbaar.

Voor gedragsproblemen is er de Antisocial Behaviour Symptoms Questionnaire (ABSQ) en voor emotionele problemen de Revised Children Anxiety and Depression Scale (RCADS) en de Behavioral Inhibition Questionnaire Short Version (BIQ-SF). Voor kinderen met hyperactiviteit en concentratieproblemen is een vragenlijst over het executief functioneren, de Childhood Executive Functioning Inventory (CHEXI) beschikbaar. Voor kinderen die moeite hebben met leren is er de Schaal Adaptief Functioneren (SAF). U kunt deze extra vragenlijsten gebruiken om een leerling passende ondersteuning op school te geven en toe te leiden naar preventieve interventies.

Let op: De extra vragenlijsten staan niet standaard in Hart & Ziel. Deze kunnen worden toegevoegd aan uw persoonlijke Hart & Ziel account als uw school deze gaat gebruiken voor de toeleiding naar interventies die hierop aansluiten. Neem voor meer informatie hierover contact met ons op.

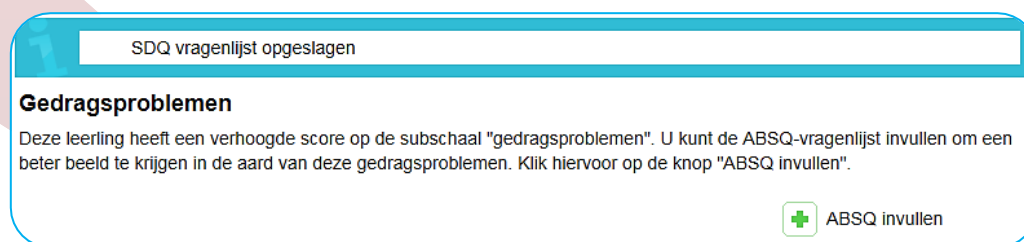
N.B. We raden u aan om voor het aanvullende onderzoek in gesprek te gaan met de ouders. Geef aan waarom u aanvullend onderzoek wilt doen..

4.1 Gedrag (ABSQ)

Gedragsproblemen kunnen bestaan uit openlijk en heimelijk probleemgedrag en autoriteitsconflicten. Openlijk probleemgedrag uit zich bijvoorbeeld in het slaan, schoppen of treiteren van andere kinderen. Daarnaast vallen ook driftbuien en woede-uitbarstingen onder dit gedrag. Heimelijk probleemgedrag gebeurt juist stiekem. Liegen, vals spelen en dingen pikken zijn hier voorbeelden van. Kinderen die autoriteitsproblemen hebben leggen zich bijvoorbeeld moeizaam neer bij de mening van volwassenen en doen niet wat volwassenen van ze vragen.

De ABSQ wordt ingevuld voor leerlingen met een (licht)verhoogde score op de schaal 'gedragsproblemen'. De vragenlijst bestaat uit 15 vragen over deze problemen (zie bijlage 3). De ABSQ wordt ingevuld door de leerkracht en neemt gemiddeld vijf minuten in beslag. De lijst is geschikt voor groep 4 t/m 8.

Het systeem geeft zelf na het opslaan van de SDQ aan of het invullen van de ABSQ geïndiceerd is.

SDQ vragenlijst opgeslagen

Gedragsproblemen

Deze leerling heeft een verhoogde score op de subschaal "gedragsproblemen". U kunt de ABSQ-vragenlijst invullen om een beter beeld te krijgen in de aard van deze gedragsproblemen. Klik hiervoor op de knop "ABSQ invullen".

 ABSQ invullen

Afbeelding 1. Melding ABSQ invullen

Mocht een leerling verhoogd scoren op de gedragschaal van de SDQ en wil een leerkracht pas later de ABSQ invullen? Dan staat op de leerlingpagina ook de knop "ABSQ invullen". Als een leerkracht hierop klikt verschijnt een leeg formulier. Na het beantwoorden van de vragen kan er op de knop "Opslaan" worden geklikt, zodat de score wordt berekend en de gegevens bewaard blijven.

Voor kinderen bij wie een ABSQ is ingevuld wordt deze na zes maanden opnieuw ingevuld. Scoren kinderen twee keer verhoogd op de ABSQ? Dan is er sprake van aanhoudend probleemgedrag. In het groepsoverzicht komt er bij deze leerlingen een blauw uitroepteken te staan. Voor deze kinderen is extra ondersteuning nodig, zodat de kans op het ontwikkelen van ernstige gedragsproblemen kan worden verkleind.

4.2 Angst en depressie (RCADS-25)

De meest voorkomende emotionele problemen bij kinderen bestaan uit somberheid en angsten. Een leerling vindt bijvoorbeeld niets meer echt leuk, voelt zich verdrietig en maakt zich om allerlei dingen zorgen. Deze problemen zijn voor een leerkracht soms moeilijk te herkennen. Om toch een beeld te krijgen van de emotionele gezondheid bij leerlingen in de klas kan er een kindvragenlijst worden ingezet: de RCADS-25.

De RCADS-25 is een digitale vragenlijst die bestaat uit 25 vragen over angst en depressie bij kinderen (zie bijlage 4). De lijst kan worden ingezet bij een (licht)verhoogde score op de schaal 'emotionele problemen'. Echter wordt aangeraden om de vragenlijst door alle kinderen van de klas in te laten vullen. Kinderen waarmee het goed lijkt te gaan, kunnen soms toch niet lekker in hun vel zitten. Met de RCADS-25 kunnen deze kinderen eruit worden gevist en worden doorverwezen naar een geschikte interventie. De lijst kan worden ingevuld door leerlingen van groep 7 en 8. Het invullen duurt ongeveer twintig minuten.

Het invullen van de RCADS-25 gaat op dezelfde manier als de SDQ-kindvragenlijst. Voor instructies gaat u naar paragraaf 6.3. De resultaten van de ingevulde RCADS-25 worden meteen na het invullen zichtbaar in uw groepsoverzicht.

4.3 Angst en verlegenheid (BIQ-SF)

De Behavioral Inhibition Questionnaire-Short Form (BIQ-SF) is een korte lijst van 14 items voor kinderen van 2 tot 6 jaar waarmee gedragsinhibitie, oftewel extreme verlegenheid, wordt gemeten. De BIQ-SF is door leerkrachten en ouders in te vullen.

4.4 Executieve functies (CHEXI)

Onrustig of ongeconcentreerd gedrag bij kinderen kan duiden op ADHD. ADHD staat voor 'attention deficit hyperactivity disorder' oftewel 'aandachtsstoornis met hyperactiviteit'. Kinderen met ADHD hebben vaak moeite om hun aandacht vast te houden, zijn chaotisch, snel afgeleid, vergeetachtig, vaak druk, beweeglijk, ongeduldig en impulsief. ADHD-symptomen worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door onderliggende tekorten in het executief functioneren, met name werkgeheugen en inhibitie. Het werkgeheugen regelt de informatiestromen in het geheugen. Het bepaalt wat nu relevant is, wat later en wat meteen overboord kan. Inhibitie is het vermogen om het gedrag te remmen. Tekorten in inhibitie en werkgeheugen kunnen leiden tot gedrags- en leerproblemen.

De CHEXI, bestaat uit 24 vragen en meet werkgeheugen, planning, regulatie en inhibitie bij kinderen van 4-15 jaar (zie bijlage 6). De CHEXI kan worden ingevuld voor leerlingen met een (licht)verhoogde score op de schaal 'hyperactiviteit en concentratieproblemen'. De lijst wordt door de leerkracht ingevuld. Het invullen van de CHEXI gaat op dezelfde wijze als de SDQ leerkrachtvragenlijst. Voor instructie gaat u naar hoofdstuk 6. De resultaten van CHEXI worden meteen na het invullen zichtbaar in uw groepsoverzicht

4.5 Adaptief functioneren (SAF)

Sommige kinderen kunnen moeilijk leren en zijn daarnaast ook nog eens sociaal kwetsbaar. Ze snappen niet snel wat iemand anders bedoelt en kunnen daardoor op een onhandige manier reageren. Ook zijn ze minder zelfredzaam dan leeftijdsgenootjes. Dit samen heet ook wel een gebrekkig adaptief functioneren. Hierdoor hebben ze moeite met hun dagelijkse taken. Kinderen die moeite hebben met leren en gebrekkig adaptief functioneren kunnen functioneren op het gebied van licht verstandelijke beperkingen (LVB)

Een maatschappij die steeds ingewikkelder wordt maakt het voor deze kinderen moeilijk om zich zonder ondersteuning goed te kunnen redden. Met name door overvraging lopen deze kinderen een groter risico om op latere leeftijd psychiatrische stoornissen, emotionele en gedragsproblemen en delinquent gedrag te ontwikkelen. De problemen van deze kinderen en jongeren worden veelal veroorzaakt doordat hun beperking te laat onderkend is.

Met een goede en vroegtijdige signalering én de juiste begeleiding kan er zowel op cognitief als sociaal gebied winst behaald worden. Hiervoor kan de Schaal Adaptief Functioneren (SAF) worden gebruikt. Dit kan vanaf groep 5. Een lagere score op de SAF betekent een lager niveau van adaptief functioneren.

Wil je weten om welke beperkingen het precies gaat en wat de oorzaak zou kunnen zijn? Dan is verder onderzoek noodzakelijk. Aan de hand van dit onderzoek kan ook worden gekeken op welke manier de leerling het beste ondersteund kan worden. Het onderzoek kan uitgevoerd worden door een orthopedagoog of andere bevoegde diagnosticus. Dit kan via observaties in de klas en bijvoorbeeld door middel van de Verkorte Adaptief Leervermogen Test (VALT). De VALT is speciaal ontwikkeld om inzicht te krijgen in de sterke en zwakke kanten van een leerling. Zie voor meer informatie [deze handreiking](#).

(Exacte adres: <https://www.kenniscentrumlvb.nl/actueel/handreiking-voor-het-werken-met-kinderen-met-lvb-in-het-basisonderwijs-en-thuis/>)

5. Starten met Hart & Ziel

Scholen kunnen zich gedurende het gehele schooljaar aanmelden voor *Hart & Ziel*. Besluit uw school om te gaan starten met *Hart & Ziel* dan worden de schoolgegevens opgevraagd en vervolgens melden wij uw school aan in het *Hart & Ziel* leerlingvolgsysteem. Voor de ib'er (of een andere door de directeur van de school aangewezen beheerder) maken wij een inlogaccount aan. De ib'er kan vervolgens alle leerkrachten en ib'ers aanmaken in *Hart & Ziel* en een EDEX-bestand inladen. Vanaf dan kan gestart worden met de screening.

5.1 Benodigde deskundigheid

Hart & Ziel is ontwikkeld voor het primair (speciaal) onderwijs en voortgezet (speciaal) onderwijs. Heeft u een afgeronde hbo-opleiding tot leerkracht dan bent u in staat om de signaleringsvragenlijst SDQ in *Hart & Ziel* in te vullen en te interpreteren. Hiervoor zijn geen bijzondere computervaardigheden nodig. Basiskennis van computer en internet zijn voldoende. Belangrijk is dat u een kind goed kent voordat u de vragenlijst invult.

5.2 Systeem- en gebruikersvereisten

Hart & Ziel is een webbased applicatie. Dit betekent dat het programma via het internet te gebruiken is en er geen software hoeft te worden geïnstalleerd. Het webadres van *Hart & Ziel* is www.hartenzielmonitor.nl. Om een SDQ in te vullen via *Hart & Ziel* is een internetverbinding nodig. Elke hedendaagse webbrowser kan gebruikt worden om op de website te komen. Voor optimaal gebruik raden we aan om minimaal Internet Explorer 7, Chrome, Firefox 2+ of Safari 2+ te gebruiken. *Hart & Ziel* is gebouwd voor een pc of laptop.

5.3 Inloggen

Inloggen gebeurt middels een wachtwoord en een verificatiecode ter extra beveiliging.

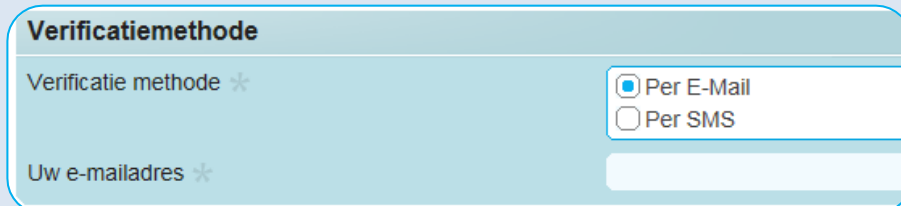
INSTRUCTIE: Hoe log ik in?

1. Ga naar www.hartenzielmonitor.nl.
2. Klik links in het menu op "Inloggen".
3. Vul in de witte balken uw gebruikersnaam en wachtwoord in.
4. Klik op "inloggen".

Afbeelding 2. Inloggen

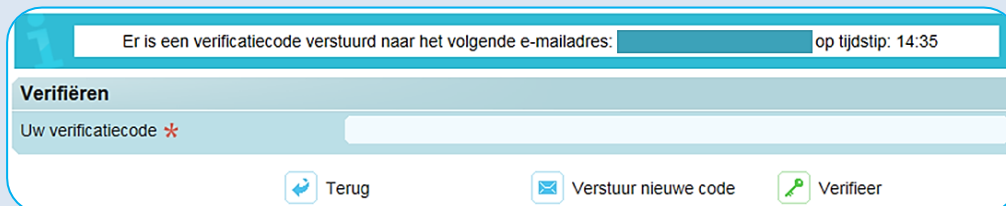
INSTRUCTIE: Hoe log ik in?

5. Ter beveiliging dient u eenmalig een verificatiemethode te kiezen.

Afbeelding 3. Verificatiemethode kiezen

6. Vervolgens krijgt u telkens wanneer u in wilt loggen eerst een code per e-mail of sms. Deze kunt u invullen in de invulbalk en u klikt vervolgens op “Verifieer”.

Afbeelding 4. Verifiëren

N.B. U kunt uw gegevens of verificatiemethode altijd nog wijzigen door na inloggen in het menu op “gegevens” te klikken. Vervolgens kunt u klikken op “Wijzig e-mailadres”, “Wijzig mobiel nummer” of op “Wijzig verif. Methode”.

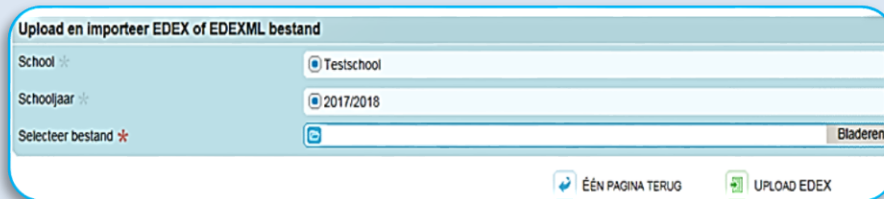
5.4 EDEX-bestand inladen

Na iedere zomervakantie moeten de leerling- en leerkrachtgegevens worden bijgewerkt. Een school kan dit zelf doen door een EDEX in te laden. Dit kan alleen gedaan worden door een door de school hiertoe bevoegd persoon, zoals een ib'er of iemand van de ICT. Een EDEX-bestand maakt u aan in uw eigen administratiesysteem, zoals Parnassys. In bijlage 9 vindt u hoe u een EDEX aan kunt maken.

INSTRUCTIE: EDEX inladen en controleren

Edex inladen

1. Maak een edex.xml bestand (zie bijlage 9).
2. Sla deze op op uw computer.
3. Log in via www.hartenzielmonitor.nl.
4. Klik links in het menu op "EDEX importeren".

Afbeelding 5. EDEX inladen

5. Vink vervolgens uw school aan.
6. Vink het huidige schooljaar aan.
7. Klik op bladeren (rechts van "Selecteer bestand") om het EDEX-bestand te selecteren op de plek waar u het hebt opgeslagen.
8. Klik op "Upload EDEX". U ziet nu een overzicht van alle leerlingen uit het EDEX-bestand.
9. LET OP de laatste stap: Klik links in het menu of onderaan het overzicht op "Importeer EDEX" (dit kan soms even duren). De groepen van de school zijn nu aangemaakt.

Gebruikers controleren

1. Ga naar "Mijn school" en controleer onder gebruikers of alle leerkrachten in het overzicht staan. Ontbreken er leerkrachten? Volg dan de instructie: Accounts aanmaken voor (nieuwe) leerkrachten (zie 5.5 accounts aanmaken).
Staan er leerkrachten bij die niet (meer) mogen inloggen, bijvoorbeeld omdat ze niet meer werkzaam zijn op uw school? Wijzig dan zijn/haar persoonlijke gegevens door het vinkje bij "gebruiker mag inloggen" uit te vinken (zie 5.6.1 leerkrachtgegevens wijzigen).

5.5 Accounts aanmaken

Om in Hart & Ziel te kunnen werken hebben alle gebruikers een inlogaccount nodig. Deze kan een ib'er die een account heeft zelf aanmaken en beheren. Nieuwe ib'ers moeten door de directeur van de school worden doorgegeven aan de Hart & Ziel helpdesk. De nieuwe ib'er ontvangt dan van de helpdesk zo spoedig mogelijk een Hart & Ziel account.

INSTRUCTIE: Hoe maak ik accounts aan voor (nieuwe) leerkrachten?

1. Log in.
2. Klik links in het menu op “Mijn school”.
3. Klik vervolgens links in het menu of onderaan de pagina op “Nieuwe gebruiker”.

A screenshot of a web form titled "Nieuwe gebruiker aanmaken". The form has a light blue header bar with the title. Below the header, there are five input fields: "Gebruikersnaam *", "Volledige naam *", "E-mailadres *", "06 nummer", and "Rol *". The "Rol *" field has three radio button options: "IB'er", "Leerkracht", and "schooladministratie". Below the input fields, there is a paragraph of text: "De nieuwe gebruiker ontvangt een email met een link waarmee hij zijn wachtwoord kan instellen. Controleer daarom dat het emailadres klopt!". At the bottom right of the form, there are two buttons: "Annuleren" with a blue circular arrow icon and "Gebruiker opslaan" with a green plus icon.

Nieuwe gebruiker aanmaken

Gebruikersnaam *
Volledige naam *
E-mailadres *
06 nummer
Rol *
☐ IB'er
☐ Leerkracht
☐ schooladministratie

De nieuwe gebruiker ontvangt een email met een link waarmee hij zijn wachtwoord kan instellen. Controleer daarom dat het emailadres klopt!

 Annuleren Gebruiker opslaan

Afbeelding 6. Nieuwe gebruiker aanmaken

4. Vul de gegevens in van de leerkracht. Bedenk zelf een gebruikersnaam. Kijk goed dat u het juiste e-mailadres van de leerkracht invult. Op dit mailadres ontvangt de leerkracht namelijk een mail om zijn/haar wachtwoord in te stellen.
5. Klik in het laatste veld bij “Rol” “Leerkracht” aan.
6. Klik op “Gebruiker opslaan”.
7. De leerkracht heeft nu een account en toegang tot alle groepen van de school. Wilt u dat de leerkracht alleen toegang heeft tot zijn/haar eigen groep dan kunt u dit aanvinken bij “Deze gebruiker heeft toegang tot de volgende groepen”.
8. Klik op “Rechten opslaan”.

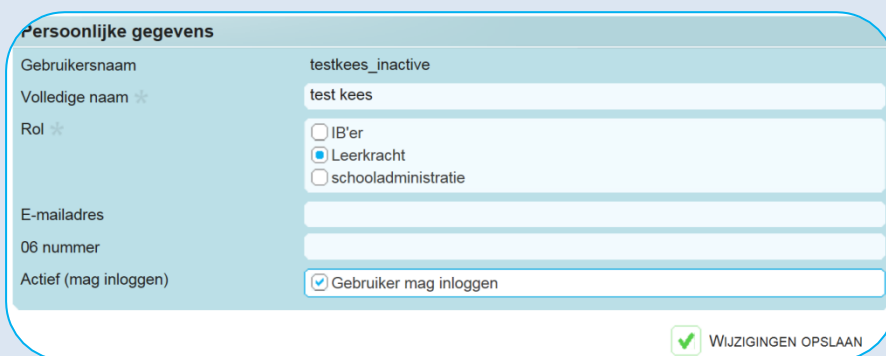
5.6 Wijzigingen doorvoeren

5.6.1 Leerkrachtgegevens wijzigen

Degene die geautoriseerd is om accounts voor leerkrachten aan te maken (meestal de ib'er) kan ook de persoonlijke gegevens wijzigen van een leerkracht, zoals naam, e-mailadres en of de leerkracht wel of niet mag inloggen. Dit laatste kan bijvoorbeeld van pas komen als een leerkracht de school heeft verlaten.

INSTRUCTIE: leerkrachtgegevens wijzigen

1. Klik links in het menu op "Mijn school".
2. Onderaan de pagina ziet u alle gebruikers van uw school. Klik de leerkracht aan voor wie u gegevens wilt wijzigen.
3. Klik op "Wijzig pers. geg.".
4. Voer de wijzigingen door en klik op "Wijzigingen opslaan".

The screenshot shows a form titled "Persoonlijke gegevens" for editing a user's details. The form has the following fields and options:

- Gebruikersnaam:** testkees_inactive
- Volledige naam:** test kees
- Rol:** ☐ IB'er, ☒ Leerkracht, ☐ schooladministratie
- E-mailadres:** (empty text field)
- 06 nummer:** (empty text field)
- Actief (mag inloggen):** ☒ Gebruiker mag inloggen

At the bottom right of the form is a green checkmark icon and the text "WIJZIGINGEN OPSLAAN".

Afbeelding 7. Leerkrachtgegevens

5.6.2 Leerlingen toevoegen

Komt er op school tussentijds een nieuwe leerling? Dan kan de ib'er de leerling toevoegen. N.B. Dit geldt alleen voor **nieuwe** leerlingen. Voor leerlingen die op dit moment al in een groep zitten en tussentijds in een andere groep geplaatst worden, gebruikt u de functie VERPLAATS LEERLING (zie verderop in deze paragraaf).

INSTRUCTIE: leerlingen toevoegen

1. Klik links in het menu op "Mijn school".
2. Klik op de groep waaraan u leerling(en) wilt toevoegen.
3. Klik onderaan de groep of links in het menu op "leerling toevoegen".
4. Vul de gegevens in en klik op "Opslaan".

LET OP: Maak geen spelfouten! Als de leerling volgend jaar via de EDEX wordt ingeladen zal het systeem de leerling herkennen. Als de zelf ingevoerde naam niet overeen komt met de naam in het EDEX-bestand zal de leerling volgend jaar als nieuwe leerling worden aangemaakt. Is dit het geval? Neem dan contact met ons op.

5.6.3 Leerlingen verwijderen

Verlaat een leerling de school? Dan kan een ib'er de leerling verwijderen.

INSTRUCTIE: Leerlingen verwijderen

1. Klik de groep aan waaruit u de leerling(en) wilt verwijderen.
2. Helemaal rechts van de leerling staat een rood kruis. Misschien moet u het scrollbalkje onderaan de groep gebruiken om het kruis in beeld te krijgen. Klik op het kruis bij de leerling die u wilt verwijderen.
3. Bevestig de verwijdering.

5.6.4 Leerlingen verplaatsen

Gaat een leerling tijdens het schooljaar naar een andere groep op uw school? Dan kunt u de leerling verplaatsen naar deze groep.

INSTRUCTIE: Leerlingen verplaatsen

1. Klik links in het menu op "Mijn school".
3. Klik op de groep waarin de leerling nu zit.
4. Klik de leerling aan die u naar een andere groep wilt verplaatsen.
5. Klik op: VERPLAATS LEERLING
6. Klik vervolgens op het schooljaar, de school en de groep waar u de leerling naartoe wilt verplaatsen.
7. En klik op "Leerling verplaatsen".
8. De leerling is nu verplaatst naar de gewenste groep.

6. SDQ invullen

6.1 SDQ leerkrachtvragenlijst

Om het sociaal-emotioneel welbevinden van de leerlingen te kunnen volgen vult u voor elke leerling uit uw groep een SDQ vragenlijst in. Om een uitspraak te doen over het sociaal-emotioneel welbevinden van leerlingen moet u de leerlingen kennen. Wacht daarom minimaal zes weken met het invullen van de SDQ vanaf de start van het nieuwe schooljaar. We raden u aan deze zes weken bewust te observeren hoe leerlingen zich in allerlei situaties gedragen: in de klas, op het schoolplein, tijdens een taak en tijdens vrije opdrachten.

6.2 SDQ invullen in Hart & Ziel

Nadat u zich een beeld heeft gevormd van de leerling kunt u de SDQ invullen. Zorg bij het invullen voor een rustige werkomgeving waar u niet gestoord kan worden. Vul de SDQ dus niet in tijdens het lesgeven maar na schooltijd als de kinderen naar huis zijn.

De SDQ kent drie antwoordcategorieën: “niet waar”, “een beetje waar” en “zeker waar”.

Als u zich tijdens het invullen vergist dan klikt u gewoon een ander hokje aan. Het is ook mogelijk om met de toetsen 1,2 en 3 van het numerieke toetsenbord de SDQ in te vullen. Het is niet mogelijk om meerdere antwoorden te geven. Beantwoord alle vragen. Bij het ontbreken van meerdere antwoorden wordt er geen uitslag berekend. Wij raden u aan om de hele vragenlijst in een keer in te vullen maar u kunt zo nodig tussentijds opslaan.

Wij adviseren scholen om de SDQ twee keer per jaar in te vullen. Bij voorkeur in het najaar (oktober/november) en in het voorjaar (april/mei). De resultaten van de najaarsscreening geven u een beeld van de groep en aanwijzingen om aan de slag te gaan met het gesignaleerde gedrag. Met de voorjaarsscreening kunt u evalueren of de aanpak geholpen heeft en wat er eventueel nog meer nodig is. U kunt de resultaten van de tweede afname ook gebruiken bij de overdracht van de leerlingen aan de volgende groepsleerkracht.

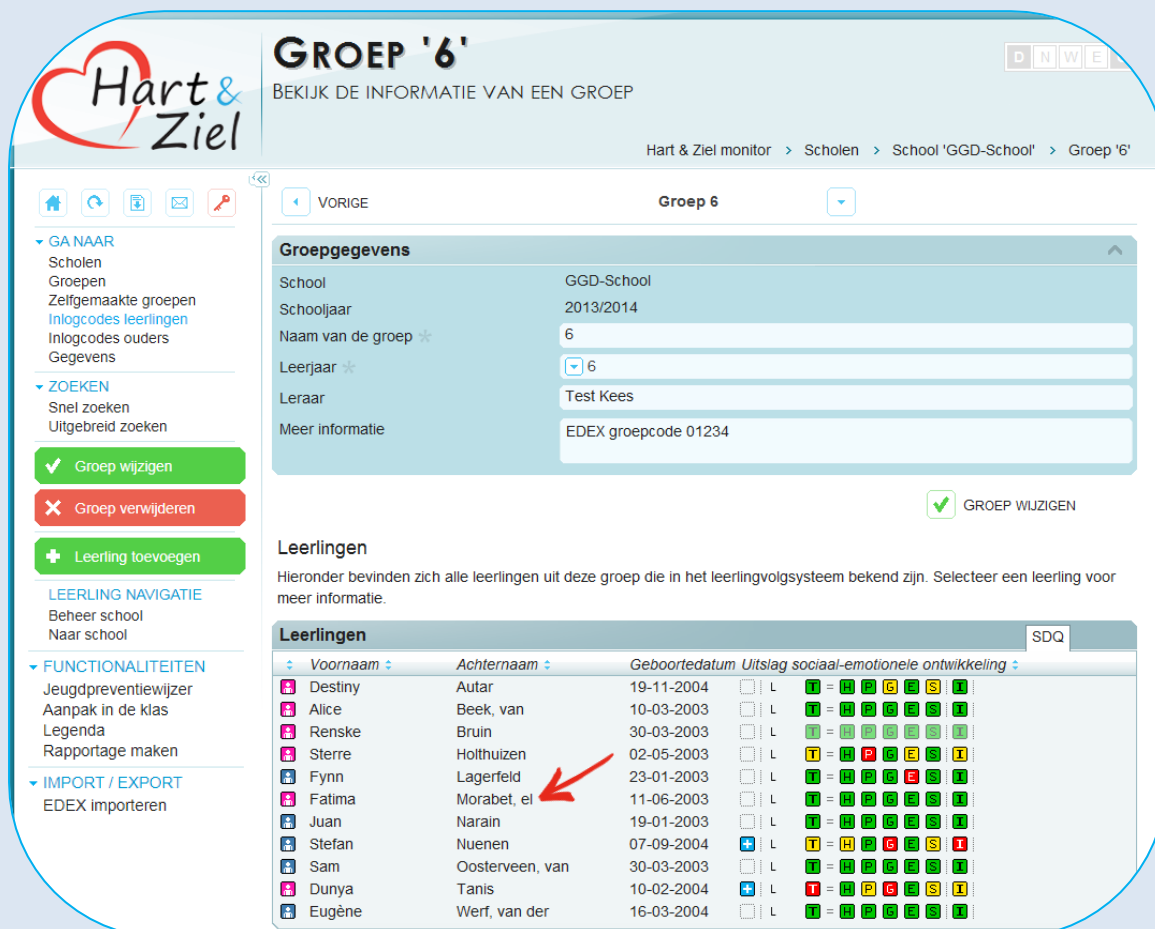
INSTRUCTIE: Hoe vul ik een SDQ in?

1. Ga naar www.hartenzielmonitor.nl
2. Log in met uw gebruikersgegevens.
3. Klik op "Groepen".

Afbeelding 8. Naar uw groep gaan

4. Klik op uw groep. U gaat nu naar de groepspagina. Op deze pagina (afbeelding 9) ziet u de leerlingen staan.
5. Selecteer vervolgens de leerling (bijv. Fynn Lagerfeld) voor wie u een vragenlijst wilt invoeren. U bevindt zich nu op de leerlingpagina van de betreffende leerling (afbeelding 10).

Afbeelding 9. Groepsoverzicht

- Vervolg instructie: Hoe vul ik een SDQ in? -

Hart & Ziel

LEERLING 'FYNN LAGERFELD'

BEKIJK DE INFORMATIE VAN EEN LEERLING

Hart & Ziel monitor > Scholen > School 'GGD-School' > Groep '6' > Leerling 'Fynn Lagerfeld'

VORIGE Fynn Lagerfeld VOLGENDE

☒ OPSLAAN

Voor welk moment wordt deze data ingevoerd? ☒ Vandaag ☐ Verleden

Leerlinggegevens

Voornaam	Fynn
Tussenvoegsel	
Achternaam	Lagerfeld
Geboortedatum	23-01-2003
Geslacht	Jongen

Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ)

Ingevuld door	Afname datum	Leeftijd	vn tot = hy pl gp em pr im co
Leerkracht	vr 28 februari	11;1	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

☒ SDQ-Leerkracht invullen ☐ SDQ ontwikkelingsoverzicht

Afbeelding 10. Leerlingoverzicht

6. Klik op **SDQ-Leerkracht invullen** (u gaat naar een leeg SDQ formulier)
7. Vul vervolgens de SDQ in door op de antwoorden te klikken of door de cijfers op het toetsenbord te gebruiken (1=niet waar; 2=een beetje waar, 3=zeker waar)
8. Als u klaar bent klikt u op 'Opslaan'.

6.3 SDQ kindvragenlijst

Leerlingen van groep 7 en 8 kunnen ook zelf een SDQ vragenlijst invullen. De kindvragenlijst bevat dezelfde vragen als de leerkrachtvragenlijst, maar dan anders geformuleerd. De antwoorden van het kind vullen de observatie van de leerkracht aan. De leerkracht krijgt zo meer inzicht in het sociaal-emotioneel welbevinden van de leerling. De kindvragenlijst biedt tevens extra handvatten voor het voeren van kindgesprekken.

INSTRUCTIE: Inlogaccounts voor leerlingen aanmaken

Voordat de leerlingen de vragenlijst kunnen gaan invullen moet u in *Hart & Ziel* inlogcodes voor hen maken. Dit gaat als volgt:

- Klik in het linkermenu op “Groepen”.
- Klik uw groep aan.
- Scroll naar beneden en klik onderaan uw groep op “+ Inlogcodes aanmaken”.
- Selecteer de inlogcodes en vragenlijst die u wilt laten invullen en klik op “Volgende”.
- Selecteer de kinderen waarvoor u inlogcodes wilt aanmaken en klik op “Accounts aanmaken”.

The screenshot shows the 'GASTACCOUNTS' interface for 'Kindvragenlijst SDQ GROEP 7 [05-08-2015]'. The breadcrumb trail is: Hart & Ziel monitor > Scholen > School 'GGD-School' > Groep '7' > Gastvragenlijsten > Gastaccounts. A sidebar on the left contains navigation options like 'Mijn scholen', 'Inlogcodes leerlingen', and 'Inlogcodes ouders'. The main area displays a table of student accounts. A red arrow points to the 'Inlogcodes leerlingen' menu item, and another red arrow points to the 'Gebruikt' column header.

Naam	Toegangsscode	Vragenlijst	Aangemaakt	Verloopt op	Gebruikt
Alice van Beek	ae4gooshoo	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	✓
Destiny Autar	eiheethoo7	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	
Dunya Tanis	aexe3shee4	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	
Eugene van der Werf	airui3ri4e	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	
Fatima el Morabet	aichooore4w	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	
Fynn Lagerfeld	oxothoh7oo	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	
Jelle Nuenen	ohs4uamemi	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	
Juan Narain	aangohgho9	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	
Renske Bruin	dood4gae4a	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	
Sam van Oosterveen	mo3aidaiv3	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	
Sterre Holthuizen	ohhai3caez	Kindvragenlijst SDQ	05-08-2015	05-09-2015	

At the bottom, there are buttons for 'SDQ Scoreoverzicht', 'Inlogcodes aanmaken', and 'Groepsrapportage'.

Afbeelding 11. Kindvragenlijsten maken

U ziet nu alle inlogcodes van de leerlingen staan. Deze kunt u printen door op “Codes afdrukken” te klikken. Geef elke leerling vlak voor afname zijn eigen persoonlijke inlogstrook. Uw leerlingen kunnen nu op ieder moment de vragenlijst op de computer invullen. De inlogcodes zijn een maand geldig. U kunt de inlogcodes ook op een ander moment afdrukken. U logt dan weer op de gebruikelijke manier in. In het linker menu kunt u via “Inlogcodes leerlingen” weer bij de inlogcodes komen. Hier kunt u aan het vinkje bij “Gebruikt” (zie afbeelding 11) ook zien welke leerling klaar is met invullen.

INSTRUCTIE: Het invullen van de SDQ-kindvragenlijst

- Zorg ervoor dat leerlingen genoeg **privacy** hebben bij het invullen van de vragenlijst.
- **Leg het doel uit:** u vertelt de leerlingen dat zij een lijst gaan invullen met vragen over hoe zij zelf vinden hoe het met ze gaat en hoe ze met anderen omgaan. En ook wat ze moeilijk en misschien minder moeilijk vinden wat betreft hun gedrag. Vertel hen dat de antwoorden worden gebruikt om de leerlingen beter te begrijpen en te kunnen helpen als dat nodig is.
- Instrueer de leerlingen om de vragenlijst **eerlijk** in te vullen en het antwoord te kiezen dat het beste bij hun zelf past. Ze worden niet beoordeeld en afgerekend op hun antwoorden.
- Vertel de leerlingen dat het invullen van een vragenlijst iets persoonlijks is en dat er **geen goed of fout antwoord** is. Het gaat om hoe jij je voelt, jouw mening of jouw probleem.
- Vertel de leerlingen dat zij bij het beantwoorden van de vraag moeten denken hoe dit bij hun in de **afgelopen 6 maanden** is geweest.
- Verzeker de leerlingen ervan dat de antwoorden die ze geven **vertrouwelijk** zijn.
- Zeg dat ze de vragenlijst **alleen** moeten **invullen**, zonder hulp van buurman of buurvrouw.
- Geef een **korte uitleg** over de wijze van invullen.
- Als een leerling iets niet begrijpt, dan mag hij/zij om uitleg vragen.
- Moeilijke begrippen mogen verduidelijkt worden, zonder dat de leerling in een bepaalde richting wordt gestuurd.
- Deel de persoonlijke inlogstroken uit en **laat de leerlingen inloggen**.
- **Behandel samen eerst de oefenvraag** voordat de leerlingen aan de vragenlijst beginnen.
“Ik vind school leuk.” Is dat voor jou 1) Niet waar 2) Een beetje waar of 3) Zeker waar.

Het invullen kost de meeste leerlingen maximaal 20 minuten.

De uitkomst wordt net als de SDQ-leerkrachtvragenlijst zowel in het individuele- als het groepsoverzicht weergegeven. Het interpreteren van de SDQ-kindvragenlijst gaat hetzelfde als bij de SDQ-leerkracht. Zie hoofdstuk 7 voor uitleg van de icoontjes.

LET OP: Leerlingen kunnen in *Hart & Ziel* aangeven of ze een gesprek met de leerkracht willen. Dit vinken ze aan na het invullen van een leerlingvragenlijst. Dit kunt u zien aan het zwarte vakje met wit uitroepteken in het groepsoverzicht. Dit uitroepteken staat in hetzelfde rijtje als de scores die een leerling heeft op de vragenlijst(en).

Privacy

De SDQ-kindvragenlijst vraagt naar persoonlijke informatie. De leerlingen moeten er op kunnen rekenen dat u vertrouwelijk met deze informatie omgaat. Als u of de intern begeleider wilt ingaan op iets dat de leerling heeft ingevuld, doet u dit uiteraard op een geschikt moment en met respect voor het kind.

6.4 SDQ oudervragenlijst

De SDQ vragenlijst kan ook door de ouders van een leerling ingevuld worden. De vragen in deze versie komen op hetzelfde neer als de SDQ leerkrachtvragenlijst, maar zijn vanuit het perspectief van de ouder geformuleerd. Het invullen van de ouder SDQ kan een optie zijn als ouders zich niet in de door u gesignaleerde situatie of problematiek herkennen. Ook kunnen zij problemen bij het kind zien die de leerkracht niet herkent. Door de SDQ door de ouders in te laten vullen kan er een beter en breder beeld van de sociaal-emotionele gezondheid van het kind worden gevormd. Dit kan ook extra ondersteuning bieden bij de eventuele toeleiding naar zorg.

Ouders kunnen de vragenlijst invullen via www.hartenzielmonitor.nl/vragenlijst. Ze krijgen daarna gelijk de uitslag. De uitslag wordt niet opgeslagen in het Hart & Ziel leerlingvolgsysteem. Uiteraard kunnen ouders zelf wel de uitslag opslaan en deze met u delen en bespreken. Er is een wachtwoord nodig om de vragenlijst in te kunnen vullen. U kunt het wachtwoord aanvragen via de *Hart & Ziel* helpdesk.

Privacy

De SDQ-oudervragenlijst vraagt naar persoonlijke informatie. Ouders zijn na het invullen van de vragenlijst niet verplicht de resultaten met de school te delen. Als de ouders wel besluiten deze informatie te delen dan moeten zij er op kunnen rekenen dat u vertrouwelijk met deze informatie omgaat.

7. Interpretieren van de SDQ resultaten

Het bekijken en interpreteren van de resultaten van de SDQ kan op groepsniveau en leerlingniveau.

N.B. Met Hart & Ziel kunt u problemen signaleren, maar geen diagnose stellen. De SDQ die door leerkrachten wordt gebruikt is geen diagnostisch instrument. Daarbij is het stellen van een diagnose voorbehouden aan gedragsdeskundigen. Moeilijk gedrag kan namelijk een uiting zijn van uiteenlopende problemen. Zo is extreem druk gedrag een kenmerk van ADHD, maar ook van bepaalde autistische aandoeningen. Het kan ook een uitingsvorm zijn van een kind dat het thuis moeilijk heeft. Wees daarom voorzichtig met uitspraken omtrent het sociaal-emotioneel welbevinden van een kind in bijvoorbeeld gesprekken met ouders of collega's. U kunt op basis van de SDQ wel een leerling doorverwijzen voor nader onderzoek.

7.1 Resultaten per groep interpreteren

Na het invullen van de SDQ wordt de uitkomst voor elk kind in een groepsoverzicht weergegeven (zie afbeelding 6). In het groepsoverzicht kan het vaardigheidsniveau de totaalscore, subschaalscores, impactscore en zorgindicatie worden afgelezen. Deze onderdelen worden verder in dit hoofdstuk uitgelegd.

De verschillende SDQ scores worden automatisch berekend en zijn zichtbaar door middel van groene, gele en rode blokjes. Als u met de cursor op een van de blokjes staat wordt de hoogte van de score aangegeven. Een blokje kleurt groen als de score in het normale gebied valt, een blokje kleurt geel als de score wijst op een licht verhoogd risico op sociaal-emotionele problemen en het blokje kleurt rood bij een verhoogd risico op sociaal-emotionele problemen.

De afkappunten, op basis waarvan een blokje geel of rood kleurt, zijn gebaseerd op het normeringsonderzoek dat staat beschreven in hoofdstuk 2 en in de 'Verantwoording SDQ leerkrachtvragenlijst' (zie www.hartenzielmonitor.nl). In het vaststellen van de afkappunten is rekening gehouden met het geslacht van het kind.

7.1.1 Wat betekenen de icoontjes?

Hieronder nogmaals het groepsoverzicht.

Leerlingen						SDQ
Voornaam	Achternaam	Geboortedatum	Uitslag	sociaal-emotionele ontwikkeling		
Destiny	Autar	19-11-2004	☐ L	T =	H P G E S I	
Alice	Beek, van	10-03-2003	☐ L	T =	H P G E S I	
Renske	Bruin	30-03-2003	☐ L	T =	H P G E S I	
Sterre	Holthuizen	02-05-2003	☐ L	T =	H P G E S I	
Fynn	Lagerfeld	23-01-2003	☐ L	T =	H P G E S I	
Fatima	Morabet, el	11-06-2003	☐ L	T =	H P G E S I	
Juan	Narain	19-01-2003	☐ L	T =	H P G E S I	
Stefan	Nuenen	07-09-2004	☒ L	T =	H P G E S I	
Sam	Oosterveen, van	30-03-2003	☐ L	T =	H P G E S I	
Dunya	Tanis	10-02-2004	☒ L	T =	H P G E S I	
Eugène	Werf, van der	16-03-2004	☐ L	T =	H P G E S I	

Afbeelding 12. Groepsoverzicht SDQ leerkrachtvragenlijst⁵

☐ L = Alle blokjes die achter de L staan weergegeven zijn de scores van de SDQ leerkrachtversie. De kleuren geven weer in hoeverre de leerling een risico heeft op sociaal-emotionele problemen:

- ☐ = Normale score. Dit betekent dat er geen aanwijzingen zijn dat er sociaal-emotionele problemen zijn
- ☐ = Licht verhoogde score op sociaal-emotionele problematiek
- ☐ = Verhoogde score op sociaal-emotionele problematiek

In het overzicht ziet u de totaalscore, de impactscore en de zorgindicatie:

- ☐ T = Totaalscore
- ☐ I = Impactscore
- ☒ = Zorgindicatie

Ook ziet u de subschalen. De eerste letter van de subschaal staat in het blokje:

- ☐ H = Hyperactiviteit en aandachtsproblemen
- ☐ P = Problemen met leeftijdsgenootjes
- ☐ G = Gedragsproblemen
- ☐ E = Emotionele problemen
- ☐ S = (Pro-)Sociaal gedrag

Als een lijst langer dan zes maanden geleden is ingevuld vervagen de kleuren van de blokjes, zoals in afbeelding 13 te zien is bij Renske Bruin.

⁵ Dit is een overzicht van de SDQ leerkrachtvragenlijst. Maakt u gebruik van de SDQ kind- en oudervragenlijst, dan worden ook deze scores in het groepsoverzicht gepresenteerd. De icoontjes zijn hetzelfde.

Voorbeeld 1.

In afbeelding 13 ziet u dat Sterre en Stefan een licht verhoogd risico hebben op sociaal-emotionele problemen: **T** Dunya heeft een verhoogd risico: **T**

Leerlingen					SDQ	
Voornaam	Achternaam	Geboortedatum	Uitslag	sociaal-emotionele ontwikkeling		
Destiny	Autar	19-11-2004	☐ L	T = H P G E S T		
Alice	Beek, van	10-03-2003	☐ L	T = H P G E S T		
Renske	Bruin	30-03-2003	☐ L	T = H P G E S T		
Sterre	Holthuizen	02-05-2003	☐ L	T = H P G E S T		
Fynn	Lagerfeld	23-01-2003	☐ L	T = H P G E S T		
Fatima	Morabet, el	11-06-2003	☐ L	T = H P G E S T		
Juan	Narain	19-01-2003	☐ L	T = H P G E S T		
Stefan	Nuenen	07-09-2004	☒ L	T = H P G E S T		
Sam	Oosterveen, van	30-03-2003	☐ L	T = H P G E S T		
Dunya	Tanis	10-02-2004	☒ L	T = H P G E S T		
Eugène	Werf, van der	16-03-2004	☐ L	T = H P G E S T		

Afbeelding 13. Groepsoverzicht SDQ leerkrachtvragenlijst

7.1.2 Subschalen

Bij leerlingen met een (licht) verhoogd risico op sociaal-emotionele problemen (geel of rood blokje, kunnen de subschalen worden bekeken om te zien op welk gebied de problemen bestaan. Bedenk hierbij dat de subschalen minder betrouwbaar zijn dan de totaalscore. Dit betekent dat de kans bestaat dat de scores op de subschalen bij een leerling een onderschatting of overschatting zijn van de feitelijke specifieke problematiek. Gesprekken met het kind en de ouders zijn daarom belangrijk om een duidelijker beeld te krijgen over de aard van de problematiek.

Voorbeeld 2.

In het groepsoverzicht van afbeelding 13 kunt u zien dat bijvoorbeeld Sterre problemen met leeftijdsgenoten **P** en emotionele problemen heeft **E**

7.1.3 Impactscore

Bij kinderen met een (licht) verhoogd risico op sociaal-emotionele problemen is het van belang te kijken welke invloed deze problemen hebben op de leerling zelf en op zijn of haar omgeving. Deze invloed wordt uitgedrukt in de zogenaamde "impactscore". Als de eventuele sociaal-emotionele problemen de leerling weinig belasten dan zal de impactscore groen (normaal) zijn. Hebben de problemen wel een (licht) verhoogde impact dan zal het vakje geel (licht verhoogd) of rood (verhoogd) kleuren.

Voorbeeld 3.

We nemen nogmaals het groepsoverzicht erbij. Hier ziet u dat Sterre en Dunya een licht verhoogde impactscore hebben **I**. Stefan heeft een verhoogde impactscore **I**. Dit betekent dat de gesignaleerde sociaal-emotionele problemen van deze leerlingen belastend zijn voor het kind en/of de omgeving. Ook bij leerlingen met een verhoogd risico op sociaal-emotionele problemen zonder (licht) verhoogde impact is het van belang de leerling extra ondersteuning te bieden om latere problemen te voorkomen.

Leerlingen				SDQ	
Voornaam	Achternaam	Geboortedatum	Uitslag sociaal-emotionele ontwikkeling		
Destiny	Autar	19-11-2004	☐ L	T = H P G E S I	
Alice	Beek, van	10-03-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Renske	Bruin	30-03-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Sterre	Holthuisen	02-05-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Fynn	Lagerfeld	23-01-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Fatima	Morabet, el	11-06-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Juan	Narain	19-01-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Stefan	Nuenen	07-09-2004	☒ L	T = H P G E S I	
Sam	Oosterveen, van	30-03-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Dunya	Tanis	10-02-2004	☒ L	T = H P G E S I	
Eugène	Werf, van der	16-03-2004	☐ L	T = H P G E S I	

Afbeelding 14. Groepsoverzicht SDQ leerkrachtvragenlijst

7.1.4 Zorgindicatie

Hoe langer problemen bestaan hoe groter de kans dat kinderen op latere leeftijd psychosociale stoornissen ontwikkelen. Om te voorkomen dat er te lang gewacht wordt met het inschakelen van extra zorg of hulp is de zorgindicatie opgenomen in het groepsoverzicht. Als er twee keer achtereenvolgens een verhoogde SDQ totaalscore is gemeten, met een minimale tussenpoos van vier maanden, komt de zorgindicatie in beeld. De leerling heeft problemen op sociaal-emotioneel gebied die al langer bestaan. Dit kan betekenen dat de ondersteuning in de klas bij deze leerling onvoldoende geholpen heeft en extra hulp nodig is.

Voorbeeld 4.

In afbeelding 14 ziet u dat de sociaal-emotionele problemen van twee kinderen (Stefan en Dunya) al langere tijd bestaan. De zorgindicatie **+** komt in beeld.

7.1.5 Hoe leest u het groepsoverzicht?

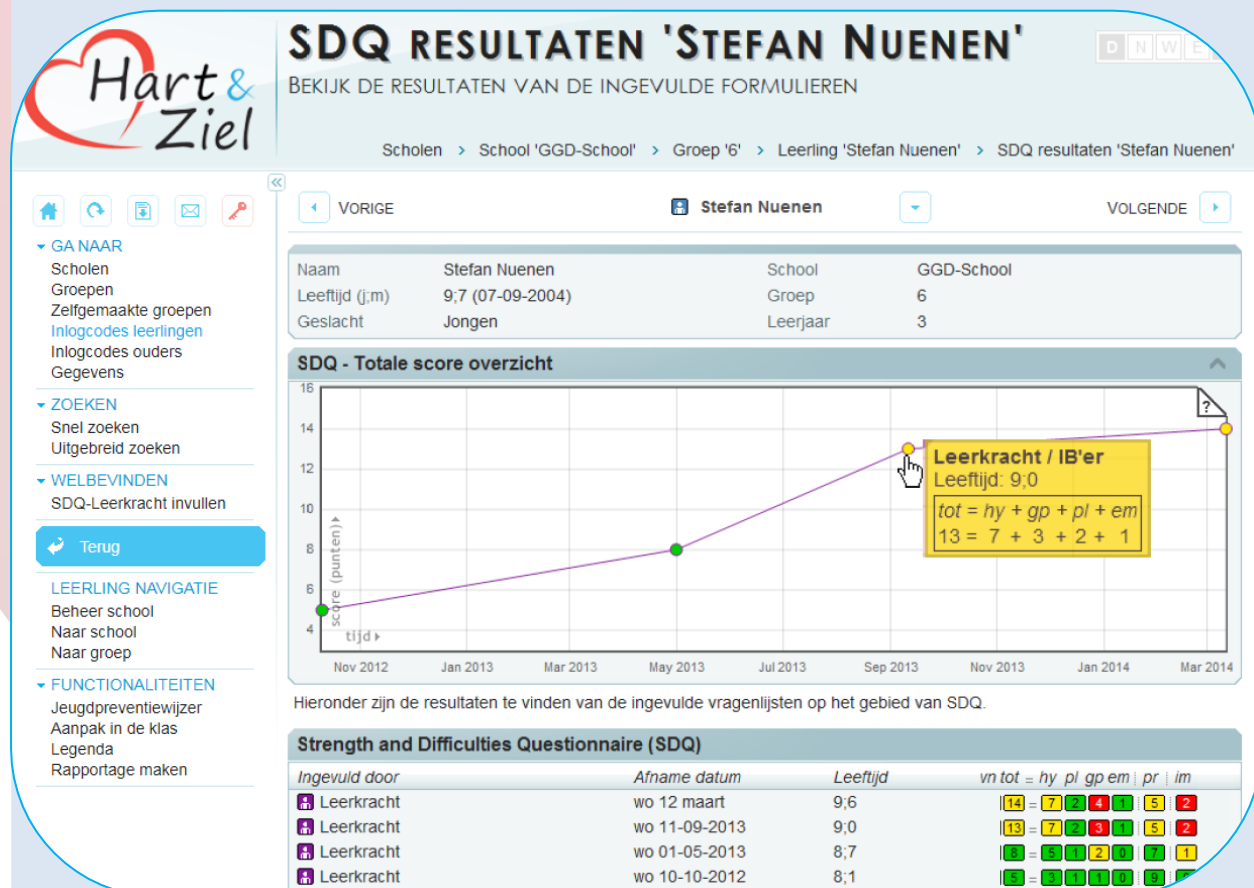
Bij de interpretatie van de SDQ wordt geadviseerd hiërarchisch te werk te gaan. Bekijk eerst welke leerlingen volgens de uitslag op de SDQ totaalscore een (licht) verhoogd risico (geel en rood) hebben op sociaal-emotionele problemen. Bekijk vervolgens op welke subschalen de leerling problemen laat zien. Bepaal aan de hand van de impactscore of de moeilijkheden belastend zijn voor de leerling. Met de zorgindicator ziet u of de problemen al langere tijd bestaan en daarom extra zorg geïndiceerd is.

7.2 Resultaten per leerling bekijken

Om meer zicht te krijgen in het verloop van de sociaal-emotionele problemen van een leerling kunt u het leerlingoverzicht van de leerling raadplegen. U doet dit door de betreffende leerling in het groepsoverzicht aan te klikken.

INSTRUCTIE: Hoe kan ik een individuele leerling bekijken?

1. Ga naar het groepsoverzicht.
2. Klik op een leerling.
3. Klik op "SDQ ontwikkelingsoverzicht".

Afbeelding 15. SDQ resultaten

Tip: Het kan handig zijn deze pagina te printen ter ondersteuning van een (10-minuten)gesprek met de ouders. Gebruik hiervoor niet het groepsoverzicht, omdat ouders dan ook de scores van andere leerlingen kunnen zien.

8. Het afnemen en interpreteren van de VSV

8.1 Afnemen van de VSV

De VSV is een vragenlijst die door kinderen zelf wordt ingevuld vanaf eind groep 5 t/m groep 8. Het aanmaken van inlogcodes voor de kinderen gaat op dezelfde manier als die voor de SDQ. Kijk hiervoor in paragraaf 6.3.

INSTRUCTIE: Afnemen van de VSV

Tijdens het invullen van de vragenlijst zitten de leerlingen in toetsopstelling. Geef een korte uitleg waarom de leerlingen de vragenlijst gaan invullen en wat het verschil is tussen plagen en pesten. Leg moeilijke woorden uit, benadruk dat het om pesten binnen de schoolsetting gaat, dat het gaat om pesten in de afgelopen paar maanden en bespreek de verschillende vormen van pesten. Gebruik hierbij de Powerpoint VSV (te vinden in ons leerlingvolgsysteem).

Wat is pesten?

Pesten is dat een of meer kinderen een ander kind keer op keer lastig vallen. Pesten is dus, dat je steeds opnieuw vervelend doet tegen iemand anders. Voor degene die gepest wordt is het moeilijk om zich te verdedigen. Pesten kan op verschillende manieren gebeuren.

Bijvoorbeeld door:

- Iemand te slaan, of te schoppen of te knijpen
- Iemand's spullen te pakken zonder dat die dat wil, of door het kapot te maken
- Iemand belachelijk maken, uit te schelden of gemene dingen te zeggen
- Vaak over iemand te roddelen
- Iemand niet mee te laten doen aan spelletjes of andere dingen die je samen doet
- Pesten kan ook via de computer of je mobiel, via Facebook, Twitter, WhatsApp of Snapchat.

Pesten is dus **niet** een ruzie tussen een of meer kinderen die ongeveer even sterk zijn.

Pesten is **niet plagen** om een geintje. Pesten is als je steeds opnieuw vervelend doet tegen iemand anders.

Vertel de leerlingen de volgende spelregels:

1. Je moet de vragen zelf invullen.

Niemand mag meekijken als jij antwoord op de vragen geeft. Als iemand wel meekijkt, vraag dan of die daar mee op wil houden.

2. Je hoeft met niemand over jouw antwoorden te praten.

Niet tijdens het beantwoorden van de vragen, en als je klaar bent ook niet.

3. Als je iets niet snapt, kun je het gewoon aan de juf of meester vragen.

Het is heel normaal als je een woord of een vraag niet begrijpt.

Geef elke leerling zijn/haar persoonlijke inlogstrook met toegangscode. De leerlingen gaan naar www.amsterdam.hartenzielmonitor.nl/vragenlijst en vullen hun persoonlijke toegangscode in.

Beantwoord eventuele vragen van leerlingen. Het invullen kost de meeste leerlingen maximaal 10 minuten.

Let op: Als kinderen de vragenlijst op een tablet invullen moeten zij 2x op opslaan klikken. Als ze klaar zijn krijgen ze de boodschap "Bedankt voor het invullen".

8.2 Interpretieren van de VSV

De uitkomst wordt zowel in het individuele- als in het groepsoverzicht weergegeven. In het groepsoverzicht kunt u ervoor kiezen om de scores van alle vragenlijsten in één overzicht te bekijken ("Alle") of per onderdeel apart. Hiervoor selecteert u het juiste tabblad. In onderstaande afbeelding ziet u dat het tabblad van de VSV is geopend.

Controleer allereerst of alle leerlingen klaar zijn met invullen van de vragenlijst. In de onderstaande figuur ziet u dat alle kinderen gekleurde blokjes achter hun naam hebben en dus klaar zijn met invullen. Is de vragenlijst nog niet ingevuld dan ontbreken deze blokjes of deze zijn licht van kleur. Een lichte kleur geeft aan dat de vragenlijst meer dan een half jaar geleden is ingevuld en niet meer geldig is.

Voornaam	Achternaam	Geboortedatum	VSV
Quinten	Bosch	20-05-2005	[W] [F] [E] [P] [C] [!]
Jim	Gemitsen	20-10-2004	[W] [F] [E] [P] [C] [!]
Zineddine	Gomes	12-01-2005	[W] [F] [E] [P] [C] [!]
Cato	Houlic	08-03-2005	[W] [F] [E] [P] [C] [!]
Lola	Linden	13-03-2005	[W] [F] [E] [P] [C] [!]
Fabian	Scholten	12-08-2004	[W] [F] [E] [P] [C] [!]
Aiden	Stedekaper	19-01-2005	[W] [F] [E] [P] [C] [!]
Isabelle	Veenstra	01-03-2005	[W] [F] [E] [P] [C] [!]
Fien	Vermeulen	06-02-2005	[W] [F] [E] [P] [C] [!]
Emma	Vos	21-01-2005	[W] [F] [E] [P] [C] [!]

Afbeelding 16. Icoontjes VSV.

De kleuren van de VSV geven weer in hoeverre de leerling zich sociaal veilig voelt.

- = Normale score
- = Verhoogd
- = Welbevinden op school
- = Feitelijke veiligheid
- = Ervaren veiligheid
- = Vormen van pesten
- = Conflicten in de klas

Ga op basis van de uitkomsten van de VSV met de kinderen in gesprek. Zeker ook met de kinderen die aangeven zich minder prettig voelen. Het verhaal achter de cijfers is belangrijk.

LET OP: Leerlingen kunnen in *Hart & Ziel* zelf aangeven of ze een gesprek met de leerkracht willen. Dit vinken ze aan na het invullen van een leerlingvragenlijst. Dit kunt u zien aan het zwarte vakje met wit uitroepteken in het groepsoverzicht. Dit uitroepteken staat in hetzelfde rijtje als de scores die een leerling heeft op de vragenlijst(en).

Privacy

De VSV vraagt naar persoonlijke informatie. De leerlingen rekenen erop dat, naast u en de ib'er, niemand binnen de school te weten komt wat zij hebben geantwoord. Als u of de ib'er wilt ingaan op iets dat de leerling heeft ingevuld, doet u dit uiteraard op een geschikt moment en met respect voor het kind.

9. Afnemen en interpreteren van aanvullende vragenlijsten

Uw school kan gebruik maken van de aanvullende vragenlijsten ABSQ, RCADS, BIQ-SF, CHEXI of SAF. Sommige vragenlijsten vult de leerkracht in, maar ook de leerlingen en ouders kunnen vragenlijsten invullen.

ABSQ: leerkrachtvragenlijst over kinderen van groep 4 t/m 8 over gedragsproblematiek.

RCADS: leerlingvragenlijst voor kinderen in groep 7 en 8 over angst en depressie.

BIQ-SF: leerkracht- en oudervragenlijst over kinderen van 2,5 t/m 6 jaar over angst en verlegen gedrag.

CHEXI: leerkrachtvragenlijst over kinderen van groep 1 t/m 8 over executieve functies.

SAF: leerkrachtvragenlijst over kinderen van groep 5 t/m 8 over adaptief functioneren.

9.1 Aanmaken inlogcodes

Voor kinderen en ouders kunt u inlogcodes aanmaken voor het invullen van een vragenlijst. Hiervoor gaat u naar uw groep en klikt u op de knop “Inlogcodes aanmaken”. Vervolgens selecteert u voor wie u inlogcodes aan wilt maken en om welke vragenlijst het gaat. Zie voor uitgebreide instructies hoofdstuk 6.3.

9.2 Resultaten aanvullende vragenlijsten bekijken

De uitkomsten van een oudervragenlijst worden niet in Hart & Ziel opgeslagen. Ouders kunnen de uitkomst zelf op hun computer opslaan en met u bespreken. De uitkomsten van de leerlingvragenlijsten worden wel getoond in Hart & Ziel. Deze kunt u zowel in het individuele- als het groepsoverzicht raadplegen. In het groepsoverzicht kunt u ervoor kiezen om de scores van alle vragenlijsten in één overzicht te bekijken (“Alle”) of per onderdeel apart. Hiervoor selecteert u het juiste tabblad. In onderstaande afbeelding ziet u dat het tabblad van de ABSQ is geopend.

Leerlingen

Basisvragenlijsten

SDQ-L

SDQ-K

VSV

ABSQ

Nader Onderzoek

Zorg

Zorg

Voornaam	Achternaam	Geboortedatum	Uitslag ABSQ
Destiny	Autar	19-11-2004	=
Alice	Beek, van	10-03-2003	=
Renske	Bruin	30-03-2003	=
Sterre	Holthuizen	02-05-2003	=
Fynn	Lagerfeld	23-01-2003	=
Fatima	Morabet, el	11-06-2003	=
Juan	Narain	19-01-2003	=
Stefan	Nuenen	07-09-2004	=
Sam	Oosterveen, van	30-03-2003	=
Dunya	Tanis	10-02-2004	=
Eugène	Werf, van der	16-03-2004	=

Afbeelding 17. Groepsoverzicht met meerdere tabbladen

9.3 Interpreteren ABSQ

Net als bij de SDQ geven de kleuren van de ABSQ weer in hoeverre de leerling een risico heeft op – in dit geval – gedragsproblemen.

- = Normale score. Dit betekent dat er geen aanwijzingen zijn dat de leerling gedragsproblemen vertoont
- = Licht verhoogd risico op gedragsproblemen
- = Verhoogd risico op gedragsproblemen

Onderstaande icoontjes geven de verschillende schalen van de ABSQ weer. Deze kunnen dus gekleurd zijn in het groen, oranje of rood.

- = Overt probleemgedrag: Openlijke agressie tegen anderen
- = Covert probleemgedrag: Probleemgedrag dat in het geniep plaatsvindt.
- = Autoriteitsproblemen: Problemen met regels en autoriteiten.
- = Totaalscore

Als een leerling twee keer binnen 14 maanden een (licht) verhoogde totaalscore heeft komt de gedragsindicatie in beeld: Dit betekent dat de leerling al langere tijd gedragsproblemen heeft en extra zorg nodig is (indien nog niet ingezet).

9.4 Interpreteren RCADS

De icoontjes van de RCADS geven weer in hoeverre een leerling last heeft van angst en depressie. De kleuren komen overeen met die van de SDQ:

- = Normale score. Er zijn geen aanwijzingen dat de leerling last heeft van angst of depressie.
- = Licht verhoogd risico op angst en/of depressie
- = Verhoogd risico op angst en/of depressie

De schalen van de RCADS zijn:

- = Depressie
- = Angst

Scoort de leerling (licht) verhoogd op de totaalscore en/of subschaal dan is het belangrijk een geschikt preventieprogramma voor deze leerling te zoeken, zoals de Leer te durven! training.

9.5 Interpreteren BIQ-SF

De BIQ-SF (behavioural inhibition questionnaire) meet de mate van gedragsinhibitie van een kind. Gedragsinhibitie is een risicofactor voor het ontwikkelen van angstproblemen. Kinderen met een verhoogde gedragsinhibitie hebben de neiging om nieuwe en uitdagende situaties of onbekende mensen te negeren of hier angstig op te reageren. De BIQ-SF bestaat uit alleen een totaalscore:

- = Normale score.
- = Licht verhoogd risico op de ontwikkeling van angstproblemen
- = Verhoogd risico op de ontwikkeling van angstproblemen

Net als voor de RCADS geldt hier dat bij een (licht) verhoogde score het belangrijk is een geschikte preventieve training voor het kind te zoeken, zoals de Fijn VRIENDEN training.

9.6 Interpretieren CHEXI

De icoontjes van de CHEXI geven weer in hoeverre een leerling moeite heeft met zijn/haar werkgeheugen en inhibitie.

- = Normale score.
- = Verhoogde score. Er zijn aanwijzingen dat de leerling moeite heeft met het werkgeheugen of de inhibitie.
- = Werkgeheugen
- = Inhibitie

Er bestaan verschillende programma's om de executieve functies bij kinderen te trainen: Druk in de klas, Cogmed (werkgeheugen) en BrainGame Brian (werkgeheugen en inhibitie). De rol van de leerkracht is hier echter erg belangrijk. Er zijn verschillende goede boeken verschenen met tips om kinderen met zwakke executieve functies te ondersteunen in de klas, zoals: Executieve functies versterken op school (Joyce Cooper-Kahn, Margaret Foster), Coachen van kinderen en adolescenten met zwakke executieve functies (Peg Dawson, Richard Guare) en Ik snap het wel, maar niet zo snel... (Ellen Braaten en Brian Willoughby).

9.7 Interpretieren SAF

Als leerlingen een lage (gele) uitslag behalen op de SAF, betekent dit een risico voor het functioneren op het niveau van licht verstandelijke beperkingen (LVB).

- = Normale score
- = Verlaagde score. Risico op functioneren op het niveau van LVB

Als een leerling een verlaagde score heeft is het belangrijk om vervolgonderzoek te doen om te kijken om welke beperkingen het gaat en wat de oorzaak zou kunnen zijn. Aan de hand van dit onderzoek kan ook worden gekeken op welke manier de leerling het beste ondersteund kan worden. Het onderzoek kan uitgevoerd worden door een orthopedagoog of andere bevoegde diagnosticus. Dit kan via observaties in de klas en bijvoorbeeld door middel van de Verkorte Adaptief Leervermogen Test (VALT). De VALT is speciaal ontwikkeld om inzicht te krijgen in de sterke en zwakke kanten van een leerling. Zie voor meer informatie [deze handreiking](https://www.kenniscentrumlvb.nl/actueel/handreiking-voor-het-werken-met-kinderen-met-lvb-in-het-basisonderwijs-en-thuis/).
(Exakte adres: <https://www.kenniscentrumlvb.nl/actueel/handreiking-voor-het-werken-met-kinderen-met-lvb-in-het-basisonderwijs-en-thuis/>)

10 Kind- en oudergesprek

10.1 Kindgesprek

Met de resultaten van de SDQ en VSV kunt u goed in gesprek met het kind. U kunt kijken wat u hebt gevonden en wat het kind zelf heeft ingevuld. Een effectief gesprek met de leerling kan nieuwe informatie opleveren over de gesignaleerde moeilijkheden. Het is ook een kans om de beschermende factoren van het kind in beeld te brengen. Een ander voordeel van zo'n gesprek is dat hij of zij zelf kan meedenken over een oplossing. Bovendien kunnen kindgesprekken de pedagogische relatie met de leerling versterken.

In het groepsoverzicht ziet u uitslagen van de SDQ Leerkracht- en Kindvragenlijst en de VSV. Misschien ziet u dat het kind een ander beeld heeft over zijn sociaal-emotionele gezondheid dan de leerkracht of dat een leerling gepest wordt. Ook ziet u de relatie tussen gepest worden en het sociaal-emotioneel welbevinden van de leerling. Dit zijn goede thema's om met het kind over in gesprek te gaan.

Tips voor het voeren van (diagnostische) gesprekken met kinderen
(via www.teamonderwijs.nl)

- Bereid het gesprek voor. Ga niet improviseren.
- Neem de tijd voor het gesprek. Kies een moment dat u tijd hebt voor het kind.
- Stel het kind op zijn/haar gemak en zorg voor een vertrouwde en prettige sfeer.
- Kies een rustige plek.
- Geef aan waarom u met het kind wilt praten en baken het onderwerp af.
- Bedenk een goede startvraag.
- Neem een luisterende houding aan en geef het kind de ruimte om vrijuit te praten.
- Stel enkelvoudige en ondubbelzinnige vragen.
- Het in eigen woorden herhalen (samenvatten) wat het kind heeft verteld stimuleert het kind verder te vertellen.
- Benoem ook emoties en verdriet.
- Bied het kind ruimte om zelf oplossingen te bedenken en neem deze oplossingen serieus.
- Sluit het gesprek goed af en geef aan wat het vervolg is.

Een handige website die u hiervoor kunt raadplegen is www.leerlinggesprek.nl. Kijk onder het kopje 'Het gesprek' voor nog meer bruikbare tips. Op de website www.leraar24.nl vindt u twee videofilmmpjes die gaan over kindgesprekken voeren (exacte adres: <https://www.leraar24.nl/70115/handelingsgericht-werken-kindgesprek/>)

N.B. Leerlingen kunnen in Hart & Ziel ook aangeven of ze een gesprek met de leerkracht willen. Dit vinken ze aan na het invullen van een leerlingvragenlijst (zoals de VSV). Dit kunt u zien aan het zwarte vakje met wit uitroepteken in het groepsoverzicht. Dit uitroepteken staat in hetzelfde rijtje als de scores die een leerling heeft op de vragenlijst(en).

10.2 Oudergesprek

Waar leerkrachten de ontwikkeling van het kind op school zien, zien de ouders het gedrag van het kind in de thuissituatie. Door het gesprek aan te gaan met ouders komt er mogelijk belangrijke informatie over de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind naar boven. Samen met de ouders kunt u nagaan wat de onderliggende oorzaak van de problemen kan zijn, hoe lang dit al speelt en welke omgevingsfactoren van invloed zijn. Daaropvolgend kunt u samen met de ouders de ondersteuningsbehoeften van de leerling vaststellen en zoeken naar een oplossing.

Het betrekken van ouders bij de (sociaal-emotionele) ontwikkeling van hun kind is niet altijd even gemakkelijk. Niet iedere ouder staat er open voor als een leerkracht vertelt dat het op sommige punten iets minder goed gaat. Alles wat

een leerkracht zegt (positief, maar vooral negatief) zullen de meeste ouders zich behoorlijk aantrekken. Begin een oudergesprek altijd positief en bespreek eerst de sterke kanten van de leerling. Probeer de gedachten van de ouders daarover te peilen. Bespreek ook zeker de kritische punten in de ontwikkeling van de leerling. Bekijk het positief: dit zijn groeikansen! Samen maakt u een plan om die groeikansen te benutten.

Er zijn verschillende instanties en websites die tips geven over het vergroten van ouderbetrokkenheid en het voeren van gesprekken met ouders. Bijvoorbeeld de handreikingen '[Ouderbetrokkenheid in het onderwijs](#)' en '[Bijtijds erbij zijn!](#)' van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI).

Tip: Gebruik de SDQ en VSV resultaten bij het bespreken van de sociaal-emotionele gezondheid van het kind met de ouder. Als u het prettig vindt kunt u een overzicht hiervan printen en dit gebruiken tijdens het gesprek. U kunt de ouder ook zelf een SDQ in laten vullen (zie hoofdstuk 6.4). Bespreek ook de resultaten als het goed gaat met de leerling en er geen problemen zijn. Een leerkracht die erin slaagt om op basis van goed nieuws een relatie met ouders op te bouwen zal in situaties dat het minder met de leerling gaat eerder een bondgenoot in de ouders vinden.

11. Handelen naar aanleiding van de SDQ resultaten

U heeft de SDQ ingevuld en de resultaten bekeken. Maar hoe nu verder? Het is belangrijk om planmatig te werken aan de ondersteuningsbehoeften van uw leerlingen. Dit kan met het maken van een handelingsplan. Met een handelingsplan gaat u na welke ondersteuningsbehoeften uw leerlingen hebben en organiseert u daarop een passende ondersteuning. Na verloop van tijd evalueert u de resultaten van de aanpak. Een handelingsplan kan worden gemaakt voor iedereen, voor sommigen of voor individuele leerlingen.

11.1 Groepsrapportage bekijken

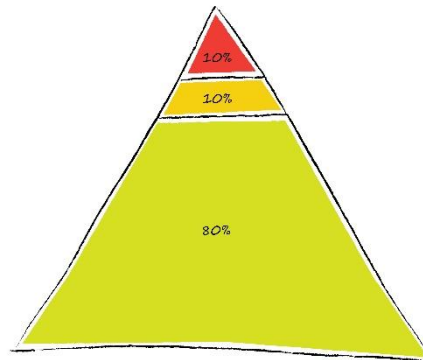
Om een handelingsplan te kunnen maken moet u een beeld hebben van het sociaal-emotionele klimaat in uw groep. Hiervoor kunt u een groepsrapportage bekijken.

INSTRUCTIE: Hoe maak ik een groepsrapportage?

1. Ga in *Hart & Ziel* naar uw groep (via “Mijn groepen” links in het menu).
2. Klik rechtsonder in beeld op “Groepsrapportage”.
3. Klik aan waar u een rapport van uit wilt draaien.
4. Klik op “Rapportage maken”.

11.1.1 Preventiepiramide

In de groepsrapportage wordt weergegeven hoeveel procent van uw leerlingen een groene, gele en rode score hebben op de SDQ. Dit percentage kunt u vergelijken met de preventiepiramide:

Afbeelding 18. Preventiepiramide

Basisondersteuning - Groen

Op een school met een goed school- en groepsklimaat zal ongeveer 80% van de kinderen goed gedijen bij een basisondersteuning. Deze ondersteuning houdt in dat er gedurende het hele schooljaar in de groep én schoolbreed gewerkt wordt aan een omgeving die het leren bevordert en gedragsproblemen voorkomt. Werken aan een goed school- en groepsklimaat valt in het groene deel van de preventiepiramide.

Met de checklist basisondersteuning die onderdeel is van de groepsrapportage, kunt u nagaan in hoeverre u goed op weg bent om aan een positief groepsklimaat te werken. Op 5 punten wordt gekeken of hierop actie nodig is:

1. Groepsvorming
2. Meet & Greet
3. Werken met preventieprogramma
3. Positief gedrag benoemen en belonen
4. Positieve gedragsverwachtingen

Per punt wordt er verwezen naar websites en vlogs over hoe er aan deze 5 punten gewerkt kan worden. Als u bent ingelogd vindt u de checklist onder het kopje “Handige documenten”.

Extra ondersteuning - Geel

Op elke school en in elke groep zitten kinderen met sociaal-emotionele problemen. Op een school waarin voldoende geïnvesteerd wordt in de basisondersteuning zal vaak zo’n 10% van de leerlingen een gerichtere en intensievere aanpak nodig hebben. Deze kinderen hebben een gele score op de SDQ en worden weergegeven in het gele deel van de piramide. De interventies op dit niveau richten zich specifiek op het aanpakken van invloedrijke risicofactoren in het kind en/of de omgeving. Het is de opzet om via een kortdurende aanpak de leerling weer op het goede spoor te krijgen. Deze extra hulp kan veelal in de groep of op school gegeven worden aan groepjes kinderen met eenzelfde of vergelijkbare beginnende problematiek.

Intensieve aanpak - Rood

Voor enkele leerlingen is een intensievere aanpak noodzakelijk. Deze kinderen hebben vaak ernstige en langdurige problematiek. De kinderen hebben een rode SDQ score en bevinden zich in het rode gedeelte van de preventiepiramide. De problemen van deze kinderen bestaan vaak al langer. Dit ziet u aan de zorgindicator. Het kan bijvoorbeeld gaan om leerlingen met ernstig ordeverstoring en regelovertredend gedrag. Zij zijn gebaat bij een gedragsfunctieanalyse (‘Waarom doen ze wat ze doen?’) en extra ondersteuning die zeer nauw aansluit bij de ontwikkelingsbehoefte. Samen met de ib’er wordt gekeken waarom dit kind zich zo gedraagt en wordt er gezocht naar een passend individueel preventieprogramma zoals Alles Kidzzz.

11.2 Opstellen handelingsplan

Voor het opstellen van een handelingsplan is een format ontwikkeld. Deze vindt u in het leerlingvolgstelsel onder het kopje “Handige documenten”. In dit plan komen vijf onderdelen aan bod:

Beginsituatie

Door te kijken naar het *Hart & Ziel* groepsoverzicht krijgt u een beeld over de sociaal-emotionele gezondheid van de hele klas en die van individuele leerlingen. Of u nu het sociaal-emotioneel welbevinden van de hele klas wilt aanpakken of die van een groepje of individueel kind, het begint altijd met het in kaart brengen van het probleem: de beginsituatie. Op welke gedragsschaal scoort het kind of de kinderen hoog en waar heeft u, de kinderen of de groep het meeste baat bij om aan te pakken. Stel vast om welk gedrag het gaat. Bijvoorbeeld een aantal kinderen scoort hoog op emotionele problemen. Beschrijf de situatie zoals u die gesignaleerd en geanalyseerd heeft. In welke situatie vertonen deze leerlingen dit gedrag? En waarom vertonen deze kinderen dit gedrag? Wat zijn de beschermende factoren van deze groep, wat is al ondernomen en wat heeft deze groep nodig?

Gebruik bij het vaststellen van de beginsituatie ook andere informatiebronnen zoals de ouders en collega’s, maar vergeet ook de leerling zelf niet. Leerlingen kunnen doorgaans goed aangeven wat ze willen leren, hoe ze zich willen gedragen en hoe ze denken dit voor elkaar te krijgen.

Doel

Met de beginsituatie van de groep, subgroep of leerling in uw achterhoofd formuleert u het doel dat u met de groep wilt bereiken. Probeer dit doel SMART te formuleren. SMART staat voor Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden. In het geval van een individueel plan betreft u de ouders van de leerling en de leerling bij het schrijven van het doel. U kunt ook meer dan één doel opstellen, maar bedenk wel dat het reëel moet zijn om alle doelen te halen.

Aanpak

Beschrijf hier wat de groep of leerling nodig heeft om het doel te bereiken. Met welk eigen gedrag kunt u de leerlingen van deze groep ondersteunen? Met welke activiteiten, programma's of methode gaat u deze groep ondersteunen? Hiervoor kunt u de module Aanpak in de klas (zie alinea 11.2.1) en/of de Jeugdpreventiewijzer gebruiken.

Organisatie

Bij dit onderdeel schrijft u op welke afspraken er zijn gemaakt rondom de organisatie van het te bereiken doel. Denk hierbij aan het tijdstip waarop een sociale-vaardigheidstraining wordt aangeboden, wanneer er contact is met de betrokkenen en wanneer de evaluatie plaatsvindt.

Evaluatiewijze

Als het goed is heeft u uw doel SMART geformuleerd, waardoor u – na een vastgestelde termijn – de resultaten van de actie kunt meten. Dit kan bijvoorbeeld door de SDQ te gebruiken of door bepaald gewenst gedrag te turven in de begin- en eindsituatie. Ook kunt u de visie van alle betrokkenen raadplegen.

11.2.1 Aanpak in de Klas: ondersteuningsmodule voor intern handelen

Om invulling te geven aan het handelingsplan maakt *Hart & Ziel* gebruik van de module “Aanpak in de Klas”. Aanpak in de Klas geeft leerkrachten handvatten om kinderen in de klas te begeleiden die op sociaal-emotioneel gebied problemen ondervinden. Bijvoorbeeld over hoe het leren van kinderen met aandachtsproblemen gemakkelijker gemaakt kan worden. Ook worden er tips gegeven over hoe u de gesignaleerde problematiek met ouders kunt bespreken. Deze module is tot stand gekomen door het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling. Je kunt Aanpak in de Klas downloaden in ons leerlingvolgsysteem.

“Aanpak in de klas” kunt u inzetten bij leerlingen die een (licht) verhoogde SDQ totaalscore hebben. We adviseren dan de volgende stappen:

- Ga in gesprek met ouder(s), leerling en collega's.
- Raadpleeg “Aanpak in de Klas”.
- Maak in overleg met de intern begeleider een handelingsplan.
- Voer het plan uit en evalueer.

11.2.2 Jeugdpreventiewijzer: ondersteuningsmodule voor extern handelen

Voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben is binnen *Hart & Ziel* de Jeugdpreventiewijzer ontwikkeld. Ook deze module kan u helpen bij het opstellen van het handelingsplan. Op deze website kunt u zoeken naar preventieprogramma's die passen bij de waargenomen sociaal-emotionele problemen. De Jeugdpreventiewijzer geeft informatie over veelbelovende en effectieve preventieprogramma's die lokaal worden aangeboden.

De [Jeugdpreventiewijzer](#)⁶ kunt u inzetten bij leerlingen die twee keer achtereenvolgens (licht) verhoogd gescoord hebben op de SDQ. Het uitgevoerde handelingsplan is dan onvoldoende gebleken en bij de leerling wordt een

⁶ Het preventieaanbod in de Jeugdpreventiewijzer kan per gemeente variëren. Voor de Amsterdamse situatie is het aanbod reeds in kaart gebracht.

zorgindicatie weergegeven. Er is waarschijnlijk meer of andere zorg geïndiceerd. Bij deze leerlingen adviseren we de leerkracht en intern begeleider om de volgende stappen te zetten:

- Ga (opnieuw) in gesprek met ouder(s), leerling en collega's.
- Bespreek de leerling in het zorgbreedteoverleg.
- Raadpleeg de Jeugdpreventiewijzer om een geschikt zorgprogramma te zoeken.
- Pas het handelingsplan aan.
- Voer het plan uit en evalueer.

11.3 Bespreken in het zorgbreedteoverleg

Indien sprake is van langdurige, ernstige of meervoudige problematiek wordt u geadviseerd de leerling te bespreken in het zorgbreedteoverleg. Omdat de Jeugdgezondheidszorg van de GGD en veel jeugdzorginstellingen ook de SDQ gebruiken, zal dit de communicatie tijdens het overleg bevorderen. Door gebruik te maken van eenzelfde instrument weten alle partijen waarover gesproken wordt. De Jeugdpreventiewijzer kan het overleg ondersteunen in de toeleiding van kinderen naar passende preventieve zorg en opvoedingsondersteuning. Ook kan het kind verwezen worden naar een zorgprofessional voor nadere diagnostiek.

11.4 Van signaal tot aanpak: voorbeelden en instructies

In de volgende voorbeelden en instructies staat beschreven hoe u met behulp van het groepsoverzicht kunt signaleren en vervolgens kunt handelen op de gesignaleerde problematiek.

Voorbeeld 5.

We nemen nog even het groepsoverzicht erbij.

Leerlingen				SDQ	
Voornaam	Achternaam	Geboortedatum	Uitslag sociaal-emotionele ontwikkeling		
Destiny	Autar	19-11-2004	☐ L	T = H P G E S I	
Alice	Beek, van	10-03-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Renske	Bruin	30-03-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Sterre	Holthuizen	02-05-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Fynn	Lagerfeld	23-01-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Fatima	Morabet, el	11-06-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Juan	Narain	19-01-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Stefan	Nuenen	07-09-2004	☒ L	T = H P G E S I	
Sam	Oosterveen, van	30-03-2003	☐ L	T = H P G E S I	
Dunya	Tanis	10-02-2004	☒ L	T = H P G E S I	
Eugène	Werf, van der	16-03-2004	☐ L	T = H P G E S I	

Afbeelding 19. Groepsoverzicht

Uit dit groepsoverzicht blijkt dat Sterre en Stefan een licht verhoogd risico hebben op sociaal-emotionele problemen en Dunya heeft een verhoogd risico. Sterre heeft deze problemen nog niet zo lang geleden ontwikkeld. Bij Stefan en Dunya bestaan deze problemen al langer. Dat ziet u aan de blauwe zorgindicator.

Laten we Sterre als voorbeeld nemen waar we een handelingsplan voor gedrag voor gaan maken. We zien dat Sterre een licht verhoogd risico op sociaal-emotionele problemen heeft. Sterre heeft geen echte vrienden, ze is gesloten, teruggetrokken en vindt het moeilijk om contacten te leggen. Uit het gesprek met de ouders en Sterre blijkt dat allen het probleem herkennen. Graag zien zij dat de leerkracht een handelingsplan maakt. De leerkracht raadpleegt hiervoor "Aanpak in de Klas" (zie afbeelding 20). De adviezen worden verwerkt in het handelingsplan.

INSTRUCTIE: Aanpak in de Klas gebruiken

De onderstaande afbeelding geeft u een idee van Aanpak in de Klas. Als u binnen de PDF op het desbetreffende probleem heeft geklikt krijgt u eerst algemene informatie over dit probleem. Links kunt u klikken op “Oorzaken” en “Aanpak”. Onder het kopje Oorzaken vindt u nuttige informatie over hoe u de situatie kunt analyseren en welke (vaak beïnvloedbare) factoren een rol spelen. Kijkt u bij het kopje Aanpak dan krijgt u praktische handelingssuggesties die u in de klas kunt toepassen.

Door op te klikken komt u terug in het beginmenu.

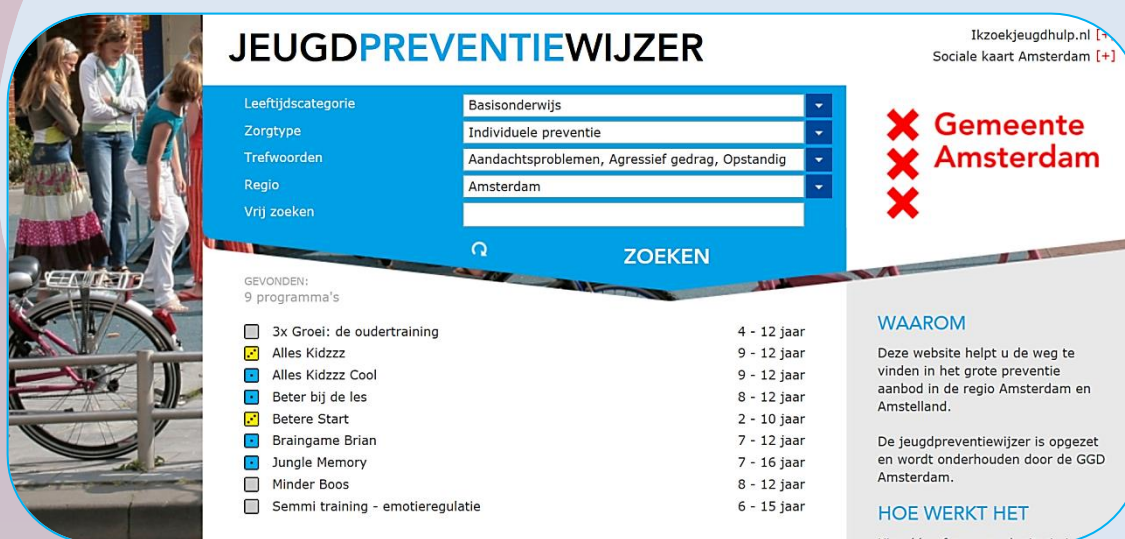

Afbeelding 20. Document aanpak in de klas

Voorbeeld 6.

In het groepsoverzicht van afbeelding 19 zien we aan de zorgindicatie dat Stefan al langere tijd een licht verhoogd risico op sociaal-emotionele problemen heeft. Stefan is druk en ongeconcentreerd en vertoont oppositioneel en agressief gedrag. De gedragsproblemen zijn al meerdere keren met de ouders besproken. De ouders zien het probleem aanvankelijk als het probleem van de school maar beginnen in de thuissituatie ook meer problemen te ervaren. Er is in de klas planmatig aan zijn gedrag gewerkt middels een handelingsplan en de module **Aanpak** in de Klas maar dit heeft onvoldoende effect gehad. Volgens zowel de leerkracht als de ouders is er meer nodig.

Besloten wordt om de leerling te bespreken tijdens het zorgbreedteoverleg. Tijdens dit overleg is iedereen het erover eens dat er een preventieprogramma ingezet moet worden waar Stefan samen met zijn ouders aan kan deelnemen. Met behulp van de Jeugdpreventiewijzer wordt een geschikt programma gevonden. Stefan en zijn ouders kunnen nog dit schooljaar aan deze training beginnen. Volgend schooljaar zal opnieuw de SDQ worden ingevuld. Aan de hand hiervan en van gesprekken met de ouders en Stefan zal bekeken worden wat het resultaat is van de training.

The screenshot shows the 'JEUGDPREVENTIEWIJZER' website. On the left, there is a photo of three children. The main search area has the following filters:

- Leeftijdscategorie: Basisonderwijs
- Zorgtype: Individuele preventie
- Trefwoorden: Aandachtsproblemen, Agressief gedrag, Opstandig
- Regio: Amsterdam
- Vrij zoeken: (empty field)

A 'ZOEKEN' button is located below the filters. To the right, it says 'Ikzoekjeugdhulp.nl' and 'Sociale kaart Amsterdam'. Below the filters, it says 'GEVONDEN: 9 programma's' and lists the following programs with checkboxes:

Programma	Leeftijd
☐ 3x Groei: de oudertraining	4 - 12 jaar
☒ Alles Kidzzz	9 - 12 jaar
☒ Alles Kidzzz Cool	9 - 12 jaar
☒ Beter bij de les	8 - 12 jaar
☒ Betere Start	2 - 10 jaar
☒ Braingame Brian	7 - 12 jaar
☒ Jungle Memory	7 - 16 jaar
☐ Minder Boos	8 - 12 jaar
☐ Semmi training - emotieregulatie	6 - 15 jaar

On the right side, there is a section titled 'WAAROM' with the text: 'Deze website helpt u de weg te vinden in het grote preventie aanbod in de regio Amsterdam en Amstelland.' Below this, it says 'De jeugdpreventiewijzer is opgezet en wordt onderhouden door de GGD Amsterdam.' At the bottom, there is a section titled 'HOE WERKT HET'.

Afbeelding 21. Jeugdpreventiewijzer.nl

12. Handelen naar aanleiding van VSV-resultaten

Elk kind dient zich op school veilig te kunnen voelen. Het aanpakken van een pestprobleem is daarom belangrijk, maar niet eenvoudig. Het is belangrijk eerst de situatie in uw groep in beeld te krijgen.

12.1 Groepsrapportage bekijken

Om een handelingsplan te kunnen maken moet u een beeld hebben van de sociale veiligheid in uw groep. Hiervoor kunt u een groepsrapportage maken en bekijken.

INSTRUCTIE: Hoe maak ik een groepsrapportage?

5. Ga in Hart & Ziel naar uw groep (via “Mijn groepen” links in het menu).
6. Klik rechtsonder in beeld op “Groepsrapportage”.
7. Klik aan waar u een rapport van uit wilt draaien.
8. Klik op “Rapportage maken”.

12.2 Checklist Sociale veiligheid

Pesten voorkomen en aanpakken kun je niet alleen. Dat doe je samen met je collega's, leerlingen en hun ouders. Sociale veiligheid in uw klas bevorderen? De checklist hieronder geeft inzicht in waaraan u kunt gaan werken.

1	Ik werk samen met mijn collega's aan het creëren van een sociaal veilige school en ben voldoende bekend met het sociaal veiligheidsbeleid van de school	☐ Ja	☐ Nee
2	Ik investeer in een goede sfeer in de klas en het verbeteren van relaties.	☐ Ja	☐ Nee
3	Ik maak positieve afspraken tegen pesten met de groep	☐ Ja	☐ Nee
4	Ik ga uit van de groepsbenadering van pesten	☐ Ja	☐ Nee
5	Ik ben ook buiten de klas aanwezig	☐ Ja	☐ Nee
6	Ik ben een positief rolmodel	☐ Ja	☐ Nee
7	Ik betrek ouders bij de aanpak van pesten	☐ Ja	☐ Nee
8	Bij signalen van pesten ga ik op verder onderzoek uit	☐ Ja	☐ Nee
9	Als er gepest wordt in mijn klas dan focus ik op de oplossing	☐ Ja	☐ Nee

12.2.1 Werk preventief

1) Werk samen met je collega's

Weet je hoe jouw school omgaat met pesten en is er een sociaal veiligheidsbeleid? Praat erover met collega's en directie. Bij het voorkomen en terugdringen van pesten blijkt vooral een schoolbrede aanpak (bijv. Vreedzame school, SWPBS, Kanjertraining) goede resultaten op te leveren. Deze schoolbrede aanpak combineert interventies op school-, klassikaal en individueel niveau. Goed beleid kan het pesten met dertig procent verminderen. Daarom hoort iedere school een antipestbeleid te hebben.

2) Investeer in een goede sfeer en het verbeteren van relaties

Grote winst is te behalen wanneer op school en in de klas een sfeer gecreëerd wordt waarin harmonie en respect centraal staan en pesten en ander agressief gedrag niet getolereerd worden. Ook het verbeteren van onderlinge relaties tussen leraren en leerlingen en tussen leerlingen onderling heeft een positieve invloed op het aantal leerlingen dat gepest wordt.

- Maak gebruik van de [gouden](#) en [zilveren](#) weken.
- Gebruik een schoolbreed programma voor sociaal emotioneel leren of antipestprogramma.

3) Maak positieve afspraken

Leg leerlingen dat iedereen in de klas verantwoordelijk is voor het welzijn van de ander. Maak positief geformuleerde klassikale regels en afspraken tegen pesten. Geef de leerlingen tijd om zelf regels op te stellen. Verzamel ze en schrijf ze op een groot vel papier. Zet de meest genoemde regels bovenaan en laat alle leerlingen er een handtekening op zetten. Geef het papier een prominente plek in de klas en geef kinderen ook een kopie mee voor thuis, zodat ouders ook op de hoogte zijn van de regels in de klas.

4) Ga uit van de groepsbenadering van pesten

Onderzoek laat zien dat pesten niet alleen een negatieve interactie tussen pester en slachtoffer is, maar dat het een probleem van de hele groep is. Volgens de groepsbenadering van pesten zijn er zes rollen die kinderen in een klas kunnen aannemen. De pestkop, het slachtoffer, een pestkop-slachtoffer (die zowel zelf pest als gepest wordt), de verdediger (die voor het slachtoffer opkomt), de assistent/versterker (die als meeloper de pestkop bijstaat) en de buitenstaander (die wel weet wat er gebeurt maar er niks aan doet). Lees er [hier](#) meer over. [Klokhuis](#) heeft leuke filmpjes gemaakt waar uitleg wordt gegeven over de groepsbenadering van pesten.

5) Wees ook buiten de klas aanwezig

Pesten gebeurt meestal niet onder jouw neus in de klas. Als leraar moet je daarom ook buiten de klas aanwezig zijn. Pesten vindt vaak plaats op school- en speelpleinen. Het vergroten van het toezicht in deze ruimtes en het verbeteren van de overzichtelijkheid zorgt al voor een veiliger klimaat en heeft een positief effect hebben op het terugdringen van pestgedrag. Waar moet je aan denken bij het toezicht op het buitenspelen? En welke praktische en ruimtelijke oplossingen kunt je als school nemen om de veiligheid te vergroten op het schoolplein? Je leest het [hier](#).

6) Wees een rolmodel

Leerkrachten zijn rolmodellen voor hun leerlingen. Neem stelling, want als docent ben je de leider van de groep. Laat bij ongewenst gedrag aan alle leerlingen zien dat jij pesten niet normaal vindt. Geef als leerkracht ook steeds het goede voorbeeld. Maak dus zelf geen grapjes die kwetsend kunnen zijn voor kinderen. Wat voor jou de beste manier is om te werken aan de sociale veiligheid in de klas ontdek je met behulp van [deze test](#).

7) Betrek ouders bij de aanpak van pesten

Samenwerking tussen school en ouders is van belang voor de ontwikkeling van kinderen, ook bij het tegengaan van pesten. Organiseer bijvoorbeeld een ouderbijeenkomst waarin jullie ouders laten weten dat jullie pesten serieus nemen en welke initiatieven jullie nemen om pesten tegen te gaan. Formuleer ook wederzijdse verwachtingen. [Klik hier](#) voor meer handvatten om ouderbetrokkenheid bij sociale veiligheid vorm te geven. Meet informatie over ouderbetrokkenheid vind je [hier](#).

Wat als een kind aangeeft gepest te worden?

8) Ga op onderzoek uit.

Negeer nooit signalen dat bepaalde leerlingen gepest worden. Als leerlingen zelf (via de VSV), klasgenoten of ouders melding van pesten maken, of als je zelf het gevoel hebt dat er iets speelt, is het aan te raden dit altijd verder te onderzoeken. Ga in gesprek met de leerlingen die gepest worden en zich minder prettig voelen in uw klas.

Tips om te praten met de kinderen die mogelijk gepest worden:

- Spreek in vertrouwen met het gepeste kind. Maak niets openbaar tegen de wil van het kind.
- Bied steun aan het gepeste kind en neem het kind serieus.
- Probeer het kind er van te overtuigen dat er iets moet gebeuren en dat anderen zijn/haar verhaal moet weten.
- Bespreek met het kind wat voor hem een oplossing kan zijn.
- Spreek met het kind af dat het vertelt wat er aan de hand is, omdat jij niet alles kan zien.
- Licht de ouders van het kind in en vraag wat zij gemerkt hebben. [Klik hier](#) om te lezen hoe je dit kunt aanpakken.

9) Focus op de oplossing van pesten

Bespreek met de leerlingen welk gedrag je wel wilt zien in plaats van de nadruk te leggen op welk gedrag je niet wilt zien. Het is vaak lastig om te achterhalen wat er nu precies gebeurd is. Ga niet te ver door op details om eindeloze discussies tussen leerlingen te voorkomen, maar focus op de oplossing: hoe kunnen zij ervoor zorgen dat iedereen zich fijn voelt in de klas? Het gaat niet om de schuldvraag, maar om het oplossen van de situatie

Voor meer informatie over de aanpak van pesten kunt u de website van [Stichting School en Veiligheid](#) raadplegen.

13. Zorgprogramma's registreren

Van kinderen die worden aangemeld voor een zorgprogramma wordt aanbevolen de zorgdeelname te registreren. Hiermee kunt u bijhouden welke zorg een leerling heeft ontvangen. Ook de status van het programma kan hiermee worden geregistreerd. Bijvoorbeeld als de leerling is gestart, gestopt of wanneer hij/zij het zorgprogramma heeft afgerond. Daarnaast kunt u middels de SDQ bekijken of er na de geboden zorg verbeteringen op sociaal-emotioneel gebied hebben plaatsgevonden.

Instructie: Hoe houd ik bij welke zorg een leerling ontvangt?

1. Ga naar de pagina van de leerling.
2. Scroll dan naar "zorg".
3. Klik op "Ja" bij de vraag "Wilt u een zorgprogramma registreren voor het kind?".
4. Selecteer het juiste programma. Staat het programma er niet tussen? Vul dan onderaan de lijst bij "Anders" het programma in.
5. Vink vervolgens de aanbieder van het programma aan.
6. Vul daaronder in tijdens welke periode de leerling (ongeveer) gestart is met het programma.
7. Vink bij "Stadium" aan in welke fase van het programma de leerling zich bevindt.
8. Klik nu links in het menu op "Opslaan".

Status zorgdeelname wijzigen:

1. Ga naar de pagina van de leerling.
2. Klik bij "Zorgdeelname" het programma aan waarvoor u de status wilt veranderen.
3. Klik bij "Stadium wijzigen" het juiste stadium aan.
4. Klik nu links in het menu op "Opslaan". De status is gewijzigd.

In uw groepsoverzicht kunt u zien welke programma's de leerlingen hebben gevolgd. Als u klikt op het tabblad "Zorg" dan ziet u per leerling of deze ooit aan een programma heeft meegedaan. Aan het linker icoontje ziet u welk programma de leerling het meest recent heeft gevolgd of waarmee hij of zij op dit moment mee bezig is. De verschillende icoontjes geven het stadium weer waar de leerling zich in het programma bevindt, zoals "gestart" of "volledig doorlopen". Gaat u met de muis op dit icoontje staan dan ziet u om welk programma het gaat. Het icoontje hier rechts van geeft de zorggeschiedenis weer. Als u met de muis hierop gaat staan ziet u alle programma's die voor deze leerling zijn geregistreerd.

Leerlingen			Basisvragenlijsten		Zorg
Voornaam	Achternaam	Geboortedatum	Zorgprogramma		
Destiny	Autar	19-11-2004	✓ +		
Alice	Beek, van	10-03-2003	□	□	
Renske	Bruin	30-03-2003	□	□	
Sterre	Holthuizen	02-05-2003	▶ +		
Fynn	Lagerfeld	23-01-2003	□	□	
Fatima					
Juan					
Stefan					
Sam					
Dunya	Tanis	10-02-2004	✓ +		
Eugène	Werf, van der	16-03-2004	□	□	

Zorggeschiedenis	
»	VRIENDEN (21-04-2020)
»	Alles Kidzzz (26-02-2020)
»	KIES: Kinderen In Echtscheiding Situaties (21-09-2018)

Afbeelding 22. Zorgdeelname in groepsoverzicht

14. Ondersteuning voor leerkrachten en intern begeleiders

Het is belangrijk dat u goed met *Hart & Ziel* kunt werken. Daarom biedt *Hart & Ziel* scholen* in Amsterdam op verschillende manieren ondersteuning aan:

1) Training voor intern begeleiders

Deze training is voor intern begeleiders van scholen die net zijn gestart met *Hart & Ziel*, nieuwe intern begeleiders of intern begeleiders die hun kennis over *Hart & Ziel* willen opfrissen. Onderdelen die aan bod komen zijn onder andere:

- Het effectief inzetten van *Hart & Ziel* in de leerlingzorg op school.
- Het maken van individuele, groeps- en schooloverzichten.
- Het groeperen van leerlingen. Bijvoorbeeld van leerlingen die hoog scoren op de SDQ.
- Het bijhouden van een zorgdossier.

De training duurt circa 2 uur.

2) Training voor leerkrachten

Deze training wordt op school gegeven aan het gehele leerkrachtenteam. Onderdelen die tijdens deze training aan bod komen zijn:

- Het invullen, het bekijken en interpreteren van de SDQ
- Het inzetten van de SDQ, “Aanpak in de klas” en de “Jeugdpreventiewijzer” in de leerlingzorg. In deze praktische training leert het team om aan de slag te gaan met de uitkomsten van de SDQ. Er wordt uitgelegd wat de uitkomsten betekenen en welke vervolgstappen men kan nemen. Het doel van de training is om tot een (groeps-) handelingsplan te komen voor de leerlingen met sociaal-emotionele ondersteuningsbehoeften. De specifieke inhoud van de training wordt vooraf met directie en de intern begeleider(s) besproken.

De training duurt circa 2½ uur.

3) Adviesgesprekken

Jaarlijks bieden we intern begeleiders een adviesgesprek aan. Tijdens dit gesprek neemt een medewerker van *Hart & Ziel* samen met de intern begeleider de resultaten van de SDQ door. Ook wordt de aanpak van de school bij gesignaleerde problemen tegen het licht gehouden. Daarnaast is er ruimte voor inhoudelijke en technische vragen. Een adviesgesprek duurt circa 1 uur.

Aanvragen en aanmelden

Trainingen en adviesgesprekken zijn op aanvraag beschikbaar. U kunt een aanvraag doen door een e-mail te sturen naar: hartenziel@ggd.amsterdam.nl. Tevens worden scholen jaarlijks door medewerkers van *Hart & Ziel* actief benaderd om deel te nemen aan trainingen of voor een afspraak voor een adviesgesprek. Ook wordt op de website van [Hart & Ziel](#) aangegeven wanneer er trainingen zijn.

4) Helpdesk

Voor vragen en problemen is de helpdesk vijf dagen per week van 9:00 tot 17:00 uur telefonisch (020 555 5495) en per e-mail (hartenziel@ggd.amsterdam.nl) bereikbaar. Wanneer u telefonisch contact opneemt krijgt u eerst iemand van het secretariaat van de GGD Amsterdam aan de lijn. Als u vraagt naar iemand van *Hart & Ziel* wordt u met de juiste persoon doorverbonden. U kunt bij onze helpdesk terecht voor zowel technische als inhoudelijke vragen.

*Voor scholen buiten Amsterdam is er digitale en telefonische ondersteuning mogelijk. Scholen buiten Amsterdam kunnen trainingen digitaal volgen.

15. Extra gebruikersopties

Hart & Ziel kent – naast de standaardfuncties – nog een aantal extra handige gebruikersmogelijkheden. In dit hoofdstuk zullen deze mogelijkheden worden beschreven en wordt stap voor stap uitgelegd hoe u hier gebruik van kunt maken.

De volgende functies komen aan bod:

- Snel zoeken.
- Groepen maken.
- PDF maken en afdrucken.

15.1 Snel zoeken

Binnen *Hart & Ziel* is het mogelijk om leerlingen te zoeken op basis van persoonsgegevens en resultaten. Dit is mogelijk via “Snel zoeken”.

INSTRUCTIE: Hoe zoek ik leerlingen met bepaalde kenmerken?

1. Klik in het menu op de knop “Snel zoeken”. U kunt nu zoeken op drie gebieden: personalia, eigenschappen en het meetmoment.
Personalia: In dit veld kunt u algemene persoonsgegevens aanvinken. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het geslacht, geboortedatum of leerjaar en/of school.
Eigenschappen: Onder eigenschappen kunt u aanvinken welke SDQ uitslagen de leerlingen die u zoekt hebben. U kunt bijvoorbeeld zoeken naar alle kinderen uit groep 6 met een (licht) verhoogde totaalscore.
Meetmoment: Met het meetmoment kunt u aangeven in welk schooljaar de leerlingen aan deze criteria moeten voldoen.
2. Stel uw zoekcriteria in. U hoeft alleen maar de opties in te vullen waarop u wilt zoeken. De rest kan blanco blijven. Door de opties in te vullen geeft u aan waar de leerlingen die u zoekt aan moeten voldoen. U kunt meerdere vakjes aanvinken.
3. Klik op de knop “Zoeken”. Nu zal *Hart & Ziel* alle leerlingen zoeken die voldoen aan uw zoekcriteria. Uiteindelijk zullen deze leerlingen in een tabel onderaan het zoekformulier getoond worden.

Afbeelding 23. Zoeken op kenmerken:

ZOEKEN

← EÉN PAGINA TERUG

▼ FUNCTIONALITEITEN
Jeugdpreventiewijzer
Aanpak in de klas
Legenda

Personalia

Geslacht ☐ Jongen ☐ Meisje

Geboortedatum (dd-mm-jjjj) t/m

School GGD-School

Leerjaar 6

Eigenschappen

Totale SDQ (school) ☐ normaal ☒ licht verhoogd ☒ verhoogd ☐ Geen SDQ score

Hyperactiviteit ☐ normaal ☐ licht verhoogd ☐ verhoogd ☐ Geen SDQ score

Problemen met leeftijdsgenoten ☐ normaal ☐ licht verhoogd ☐ verhoogd ☐ Geen SDQ score

15.2 Groepen aanmaken

Hart & Ziel biedt aan de intern begeleider de mogelijkheid om handmatig groepen aan te maken en om groepen te maken vanuit een zoekresultaat.

INSTRUCTIE: Hoe maak ik een groep leerlingen aan?

Handmatig een groep maken.

U heeft de mogelijkheid om een groep aan te maken van een selectie leerlingen. Bijvoorbeeld van leerlingen met een verhoogde SDQ-totaalscore of een zorgindicatie. Dit doet u als volgt:

1. Klik in het menu op “Zelfgemaakte groepen”. U komt terecht op de pagina waar al uw zelfgemaakte groepen komen te staan.
2. Klik op “Lege groep”.
3. Geef uw nieuwe groep een naam en een beschrijving.
4. Klik vervolgens op “Groep aanmaken”. U heeft nu de groep aangemaakt die u kunt vullen met leerlingen door de naam van de leerling in te vullen in de balk en op “Leerling toevoegen” te klikken.

Groep aanpassen

Na het aanmaken van een nieuwe groep of door op een al eerder aangemaakte groep te klikken, komt u terecht op de pagina van deze groep. Hier heeft u de mogelijkheid om de naam en beschrijving van de groep nog aan te passen, maar ook om leerlingen toe te voegen of te verwijderen. Leerlingen kunt u verwijderen door op het rode kruisje te klikken achter de naam van de leerling.

- Klik in het menu op “Snel zoeken”. U komt terecht op de pagina waar u leerlingen op basis van specifieke criteria kunt zoeken.
- Vul uw zoekcriteria in.
- Klik op “Zoeken”. Onderaan de pagina verschijnt een lijst met alle leerlingen die voldoen aan uw zoekcriteria.

4. Geef uw groep een naam en een beschrijving.
5. Klik op “Groep opslaan”. U heeft nu de groep aangemaakt met daarin alle leerlingen die u gevonden hebt met “Snel zoeken”. De groep kunt u terugvinden onder het kopje “Mijn zelfgemaakte groepen”.

Afbeelding 24. Zoekresultaten opslaan.

15.3 PDF maken en afdrukken

Als u bent ingelogd in *Hart & Ziel* heeft u de mogelijkheid om van iedere pagina een PDF te maken en af te drukken. Een PDF is een document van de pagina dat u kunt opslaan op uw computer en op ieder moment weer via uw pc kunt openen. Dit document is niet door anderen te wijzigen.

Let op! Het is zeer belangrijk de privacygevoeligheid van de gegevens hierbij in acht te nemen. Zorg ervoor dat alleen u toegang heeft tot prints en PDF-bestanden. Als u de SDQ uitslag met ouders gaat bespreken let er dan op dat scores van klasgenootjes niet te zien zijn.

INSTRUCTIE: Hoe maak ik een PDF van een webpagina?

1. Ga naar de pagina waar u een document van wilt maken.
2. Klik linksboven op het volgende plaatje:
3. Klik op "Openen". Het PDF wordt nu gemaakt en meteen geopend. U kunt daarna kiezen of u de pagina wilt afdrukken of wilt opslaan door op "Bestand" te klikken.

15.4 Gegevensbeheer

De GGD Amsterdam streeft er naar om de publieke gezondheid te bevorderen. Om die reden kunnen gegevens uit het *Hart & Ziel* leerlingvolgsysteem gebruikt worden voor gezondheidsonderzoek. Gegevens die gebruikt worden voor onderzoek zijn anoniem en dus niet tot de persoon herleidbaar. De GGD Amsterdam volgt de richtlijnen zoals vastgelegd in de Gedragscode Gezondheidsonderzoek.

Bijlage 1. SDQ Leerkracht

De leerling ...	niet waar	beetje waar	zeker waar
01. Houdt rekening met gevoelens van anderen	☐	☐	☐
02. Is rusteloos, overactief, kan niet lang stilzitten	☐	☐	☐
03. Klaagt vaak over hoofdpijn, buikpijn of misselijkheid	☐	☐	☐
04. Deelt gemakkelijk met andere kinderen (bijvoorbeeld speelgoed, snoep, potloden, enz.)	☐	☐	☐
05. Heeft vaak driftbuien of woede-uitbarstingen	☐	☐	☐
06. Is nogal op zichzelf, neigt ertoe alleen te spelen	☐	☐	☐
07. Is doorgaans gehoorzaam, doet gewoonlijk wat volwassenen vragen	☐	☐	☐
08. Heeft veel zorgen, lijkt vaak over dingen in te zitten	☐	☐	☐
09. Is behulpzaam als iemand zich heeft bezeerd, van streek is of zich ziek voelt	☐	☐	☐
10. Is constant aan het wiebelen of friemelen	☐	☐	☐
11. Heeft minstens één goede vriend of vriendin	☐	☐	☐
12. Vecht vaak met andere kinderen of pest ze	☐	☐	☐
13. Is vaak ongelukkig, in de put of in tranen	☐	☐	☐
14. Wordt over het algemeen aardig gevonden door andere kinderen	☐	☐	☐
15. Is gemakkelijk afgeleid, heeft moeite zich te concentreren	☐	☐	☐
16. Is zenuwachtig of zich vastklampend in nieuwe situaties, verliest gemakkelijk zelfvertrouwen	☐	☐	☐
17. Is aardig tegen jongere kinderen	☐	☐	☐
18. Liegt of bedriegt vaak	☐	☐	☐
19. Wordt getreiterd of gepest door andere kinderen	☐	☐	☐
20. Biedt vaak vrijwillig hulp aan anderen (ouders, leerkrachten, andere kinderen)	☐	☐	☐
21. Denkt na voor iets te doen	☐	☐	☐
22. Pikt dingen thuis, op school of op andere plaatsen	☐	☐	☐
23. Kan beter opschieten met volwassenen dan met andere kinderen	☐	☐	☐
24. Is voor heel veel bang, is snel angstig	☐	☐	☐
25. Maakt opdrachten af, kan de aandacht goed vasthouden	☐	☐	☐

SDQ leerkracht vervolg

Impact vragen

Denkt u over het geheel genomen dat deze leerling moeilijkheden heeft op één van de volgende gebieden: emoties, concentratie, gedrag of vermogen om met andere mensen op te schieten? *

- ☐ Nee
- ☒ Ja, kleine moeilijkheden
- ☐ Ja, duidelijke moeilijkheden
- ☐ Ja, ernstige moeilijkheden

Hoe lang bestaan deze moeilijkheden?

- ☐ Korter dan één maand
- ☐ 1 - 5 maanden
- ☐ 6 - 12 maanden
- ☐ Meer dan een jaar

Maken de moeilijkheden de leerling overstuur of van slag?

- ☐ Helemaal niet
- ☐ Een beetje maar
- ☐ Tamelijk
- ☐ Heel erg

Belemmeren de moeilijkheden het dagelijks leven van de leerling op het gebied van 'contacten met leeftijdsgenoten'?

- ☐ Helemaal niet
- ☐ Een beetje maar
- ☐ Tamelijk
- ☐ Heel erg

Belemmeren de moeilijkheden het dagelijks leven van de leerling op het gebied van 'leren in de klas'?

- ☐ Helemaal niet
- ☐ Een beetje maar
- ☐ Tamelijk
- ☐ Heel erg

Belasten de moeilijkheden u of de klas als geheel?

- ☐ Helemaal niet
- ☐ Een beetje maar
- ☐ Tamelijk
- ☐ Heel erg

Heeft iemand binnen de school deze moeilijkheden met de ouders besproken?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Bijlage 2. VSV

Vragen

1. In deze klas voel ik me op mijn gemak. *

- ☐ helemaal niet waar
- ☐ niet waar
- ☐ beetje waar / beetje niet waar
- ☐ waar
- ☐ helemaal waar

2. In deze klas hoor ik erbij.

- ☐ helemaal niet waar
- ☐ niet waar
- ☐ beetje waar / beetje niet waar
- ☐ waar
- ☐ helemaal waar

3. In deze klas kan ik mijzelf zijn. *

- ☐ helemaal niet waar
- ☐ niet waar
- ☐ beetje waar / beetje niet waar
- ☐ waar
- ☐ helemaal waar

4. Ik zit in een leuke klas.

- ☐ helemaal niet waar
- ☐ niet waar
- ☐ beetje waar / beetje niet waar
- ☐ waar
- ☐ helemaal waar

Vragen

5. Hoe veilig voel je je op of rond school? *

- ☐ Heel erg onveilig
- ☐ Onveilig
- ☐ Niet onveilig / niet veilig
- ☐ Veilig
- ☐ Heel veilig

Vragen

6. In deze klas maken kinderen ruzie met elkaar. *

- ☐ helemaal niet waar
- ☐ niet waar
- ☐ beetje waar / beetje niet waar
- ☐ waar
- ☐ helemaal waar

7. In deze klas pesten kinderen elkaar.

- ☐ helemaal niet waar
- ☐ niet waar
- ☐ beetje waar / beetje niet waar
- ☐ waar
- ☐ helemaal waar

8. In deze klas schelden kinderen elkaar uit. *

- ☐ helemaal niet waar
- ☐ niet waar
- ☐ beetje waar / beetje niet waar
- ☐ waar
- ☐ helemaal waar

9. In deze klas zijn kinderen gemeen tegen elkaar.

- ☐ helemaal niet waar
- ☐ niet waar
- ☐ beetje waar / beetje niet waar
- ☐ waar
- ☐ helemaal waar

Pesten in jouw klas

De volgende vragen gaan over pesten

Pesten is dat een of meer kinderen een ander kind keer op keer lastig vallen. Pesten is dus, dat je steeds opnieuw vervelend doet tegen iemand anders. Voor degene die gepest wordt is het moeilijk om zich te verdedigen.

Pesten kan op verschillende manieren gebeuren. Bijvoorbeeld door

- » Iemand te slaan, of te schoppen of te knijpen
- » Iemands spullen te pakken zonder dat die dat wil, of door het kapot te maken
- » Iemand belachelijk maken, uit te schelden of gemene dingen te zeggen
- » Vaak over iemand te roddelen
- » Iemand niet mee te laten doen aan spelletjes of andere dingen die je samen doet

Pesten kan ook via de computer of je mobiel, via facebook, twitter, whatsapp of snapchat.

Pesten is dus **niet** een ruzie tussen een of meer kinderen die ongeveer even sterk zijn.

Pesten is **niet plagen** om een geintje. Pesten is als je steeds opnieuw vervelend doet tegen iemand anders.

Vragen

10. Nu je weet wat pesten is, kun je dan ook zeggen hoe vaak je de afgelopen paar maanden bent gepest? *

- ☐ helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ meerdere keren per week

Ben je de afgelopen maanden op één van de volgende manieren gepest:

11. Ik ben gepest doordat ik werd uitgescholden, belachelijk gemaakt of uitgelachen.

- ☐ helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ meerdere keren per week

12. Ik ben gepest doordat ik ergens niet aan mee mocht doen of anderen mij negeerden. *

- ☐ helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ meerdere keren per week

13. Ik ben gepest doordat ik werd geschopt, geduwd, geslagen of bespuugd.

- ☐ helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ meerdere keren per week

14. Ik ben gepest doordat anderen leugens over mij hebben verteld of ervoor zorgden dat anderen mij niet meer leuk vinden. *

- ☐ helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ meerdere keren per week

15. Ik ben gepest doordat geld of andere spullen van mij werden afgepakt of kapot gemaakt.

- ☐ helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☒ meerdere keren per week

16. Ik ben gepest doordat ik werd bedreigd of dingen moest doen die ik niet wilde doen. *

- ☐ helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ meerdere keren per week

17. Ik ben gepest doordat anderen vervelende dingen zeiden over mijn ras of huidskleur.

- ☐ helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ meerdere keren per week

18. Ik ben gepest doordat ik op het internet of via de telefoon werd lastiggevallend met vervelende berichten of plaatjes. *

- ☐ helemaal niet
- ☒ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ meerdere keren per week

19. Ik ben op een andere manier gepest.

- ☐ helemaal niet
- ☐ 1 of 2 keer
- ☐ 2 of 3 keer per maand
- ☐ ongeveer 1 keer per week
- ☐ meerdere keren per week

Als je gepest wordt:

20. Waar wordt je wel eens gepest? Je mag meerdere plaatsten aanklikken. *

- ☐ Op het schoolplein tijdens de pauze
- ☐ Tijdens het overblijven (middagpauze of na schooltijd)
- ☐ In de hal of in de gang
- ☐ In het klaslokaal (als de meester/juf er wel is)
- ☐ In het klaslokaal (als de meester/juf er niet is)
- ☐ Tijdens de gymles
- ☐ In de kleedruimte van het gymlokaal
- ☐ In de WC's
- ☐ Op weg van en naar school toe
- ☐ Op het internet (facebook, twitter of via de telefoon (whatsapp, snapchat)
- ☐ Op een andere plek
- ☐ Bij geen van deze plaatsen

21. Word je gepest door kinderen uit je eigen klas, kinderen uit andere klassen of door kinderen die niet op jouw school zitten? Je mag meerdere antwoorden aanklikken.

- ☐ kinderen uit mijn eigen klas
- ☐ kinderen uit andere klassen
- ☐ kinderen die niet op deze school zitten

22. Heb je iemand over het pesten verteld? *

- ☒ ja
- ☐ nee

23. Aan wie heb je het verteld?

- ☐ je vader, moeder of verzorger
- ☐ je broer of zus
- ☐ een vriend of vriendin
- ☐ de meester of juf
- ☐ iemand anders

24. Wil je een gesprek met je juf of meester over pesten? Bijvoorbeeld omdat je gepest wordt. Of omdat iemand anders in je klas gepest wordt. *

- ☐ ja
- ☐ nee

Bijlage 3. ABSQ

Vragenlijst 'ABSQ'			
<i>De leerling ...</i>	<i>niet waar</i>	<i>beetje</i>	<i>zeker</i>
01. Slaat of schopt andere kinderen *	☐	☐	☐
02. Maakt dingen van anderen expres stuk *	☐	☐	☐
03. Legt zich moeizaam neer bij de mening van volwassenen *	☐	☐	☐
04. Heeft vaak driftbuien of woede-uitbarstingen *	☐	☐	☐
05. Vecht vaak met andere kinderen of pest ze *	☐	☐	☐
06. Negeert opzettelijk aanwijzingen van volwassenen *	☐	☐	☐
07. Zet andere kinderen aan tot ongewenst gedrag *	☐	☐	☐
08. Treitert andere kinderen *	☐	☐	☐
09. Liegt of bedriegt vaak *	☐	☐	☐
10. Geeft volwassenen een weerwoord *	☐	☐	☐
11. Pakt spullen van andere kinderen af *	☐	☐	☐
12. Pikt dingen thuis, op school of op andere plaatsen *	☐	☐	☐
13. Is doorgaans gehoorzaam, doet gewoonlijk wat volwassenen vragen *	☐	☐	☐
14. Speelt vals *	☐	☐	☐
15. Zoekt de confrontatie met volwassenen op *	☐	☐	☐

Bijlage 4. RCADS-25

Vragenlijst				
Vraag	nooit	soms	vaak	altijd
01. Ik voel me verdrietig of leeg van binnen. *	☐	☐	☐	☐
02. Ik maak me zorgen over wat ik misschien fout heb gedaan.	☐	☐	☐	☐
03. Ik zou het eng vinden om alleen thuis te zijn. *	☐	☐	☐	☐
04. Ik vind niets meer echt leuk.	☐	☐	☐	☐
05. Ik maak me zorgen dat er iets ergs zal gebeuren met iemand uit mijn gezin. *	☐	☐	☐	☐

Vraag	nooit	soms	vaak	altijd
06. Ik ben bang om op drukke plaatsen te zijn (zoals een winkelcentrum, de bioscoop, bussen of speelplaatsen).	☐	☐	☐	☐
07. Ik maak me zorgen over wat andere mensen van me denken. *	☐	☐	☐	☐
08. Ik slaap slecht.	☐	☐	☐	☐
09. Ik ben bang als ik alleen moet slapen. *	☐	☐	☐	☐
10. Ik heb geen zin in eten.	☐	☐	☐	☐

Vraag	nooit	soms	vaak	altijd
11. Ik word plotseling duizelig of slap, terwijl daar geen reden voor is. *	☐	☐	☐	☐
12. Ik moet sommige dingen steeds opnieuw doen (zoals handen wassen, dingen schoonmaken of op een bepaalde manier neerleggen).	☐	☐	☐	☐
13. Ik heb geen energie om dingen te doen. *	☐	☐	☐	☐
14. Ik ga plotseling trillen of beven, terwijl daar geen reden voor is.	☐	☐	☐	☐
15. Ik kan niet helder nadenken. *	☐	☐	☐	☐

Vraag	nooit	soms	vaak	altijd
16. Ik heb het gevoel dat ik niets waard ben.	☐	☐	☐	☐
17. Ik moet aan bepaalde dingen denken (zoals getallen of woorden) om te zorgen dat er geen nare dingen gebeuren. *	☐	☐	☐	☐
18. Ik denk aan de dood.	☐	☐	☐	☐
19. Ik heb geen zin om te bewegen. *	☐	☐	☐	☐
20. Ik maak me zorgen dat ik plotseling bang word, terwijl er niets is om bang voor te zijn.	☐	☐	☐	☐

Vraag	nooit	soms	vaak	altijd
21. Ik ben erg moe. *	☐	☐	☐	☐
22. Ik ben bang dat ik mezelf voor gek zal zetten tegenover andere mensen.	☐	☐	☐	☐
23. Ik moet sommige dingen precies op de goede manier doen om te zorgen dat er geen nare dingen gebeuren. *	☐	☐	☐	☐
24. Ik voel me onrustig.	☐	☐	☐	☐
25. Ik maak me zorgen dat er iets ergs met mij zal gebeuren. *	☐	☐	☐	☐

Als je wilt praten met je juf of meester over de vragenlijst dan kun je dat hier aangeven.

☐ Ja, ik wil graag praten over de vragenlijst

Bijlage 5. BIQ-SF

Vragenlijst						
Vraag	<i>nooit</i>	<i>zelden</i>	<i>soms</i>	<i>best</i>	<i>vaak</i>	<i>bijna</i>
01. Dit kind is verlegen wanneer hij/zij nieuwe kinderen voor het eerst ontmoet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
02. Dit kind durft niet goed naar een groep kinderen toe te gaan om te vragen of hij/zij mee mag spelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
03. Dit kind is geneigd te blijven kijken naar andere kinderen in plaats van met hen mee te doen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
04. Dit kind is voorzichtig tijdens activiteiten die een fysieke uitdaging inhouden (bijvoorbeeld klimmen of spannende sportactiviteiten)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
05. Dit kind durft nieuw speelgoed of nieuwe speeltoestellen niet snel te onderzoeken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
06. Dit kind raakt overstuur wanneer hij/zij alleen gelaten wordt in nieuwe, onbekende situaties (bijvoorbeeld een nieuwe klas of (naschoolse) opvang)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
07. Dit kind heeft veel dagen nodig om zich aan te passen aan nieuwe, onbekende situaties (bijvoorbeeld een nieuwe klas of (naschoolse) opvang)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
08. Dit kind houdt er niet van in het middelpunt van de belangstelling te staan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
09. Dit kind treedt niet graag voor anderen op (bijvoorbeeld zingen, dansen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Dit kind is erg stil tegenover onbekende (volwassen) mensen in de klas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Dit kind is erg stil bij onbekende volwassenen (buitenshuis)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Dit kind benadert nieuwe situaties of activiteiten erg aarzelend	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Dit kind blijft bij mij in de buurt wanneer er onbekende mensen op school zijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Dit kind lijkt zenuwachtig of niet op zijn/haar gemak in nieuwe, onbekende situaties	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bijlage 6. CHEXI

Vragenlijst						
Vraag	zeker niet waar	niet waar	deels waar	waar	zeker waar	
01. Heeft moeite om lange instructies te onthouden *	☐	☐	☐	☐	☐	
02. Lijkt zich zelden te kunnen motiveren om iets te doen wat hij/zij niet wil doen	☐	☐	☐	☐	☐	
03. Heeft midden in een activiteit moeite om zich te herinneren waar hij/zij mee bezig is *	☐	☐	☐	☐	☐	
04. Heeft moeite om minder aantrekkelijke taken af te maken tenzij hiervoor een vorm van beloning is beloofd	☐	☐	☐	☐	☐	
05. Heeft de neiging om dingen te doen zonder eerst na te denken over mogelijke gevolgen *	☐	☐	☐	☐	☐	
06. Wanneer hem/haar gevraagd wordt meerdere dingen te doen, dan onthoudt hij/zij alleen het eerste of laatste	☐	☐	☐	☐	☐	
07. Heeft moeite om een andere oplossing voor een probleem te bedenken wanneer hij/zij vast loopt *	☐	☐	☐	☐	☐	
08. Wanneer iets gedaan moet worden, dan wordt hij/zij vaak afgeleid door iets dat aantrekkelijker is	☐	☐	☐	☐	☐	
09. Vergeet makkelijk wat hem/haar gevraagd is om te gaan halen *	☐	☐	☐	☐	☐	
10. Raakt overenthousiast wanneer er iets speciaals gaat gebeuren (bijv. op schoolreis gaan, naar een feestje gaan)	☐	☐	☐	☐	☐	
11. Heeft duidelijk moeite om dingen te doen die hij/zij saai vindt *	☐	☐	☐	☐	☐	
12. Heeft moeite om te plannen voor een activiteit (bijv. onthouden om alle benodigdheden voor een schoolreisje of voor school mee te nemen)	☐	☐	☐	☐	☐	
13. Heeft moeite om zijn/haar activiteit te onderdrukken ondanks dat hem/haar wordt gezegd dit te doen *	☐	☐	☐	☐	☐	
14. Heeft moeite met het uitvoeren van activiteiten waarbij meerdere stappen nodig zijn (bijv. voor jongere kinderen: zich helemaal aankleden zonder tussentijds herinnerd te worden om door te gaan; voor oudere kinderen: al het huiswerk zelfstandig doen)	☐	☐	☐	☐	☐	
15. Om zich te kunnen concentreren, moet hij/zij de taak aantrekkelijk vinden *	☐	☐	☐	☐	☐	
16. Heeft moeite zijn/haar (glim)lach in te houden in situaties waarin dit ongepast is	☐	☐	☐	☐	☐	
17. Heeft moeite een verhaal te vertellen over iets dat is gebeurd op een manier die voor anderen makkelijk te begrijpen is *	☐	☐	☐	☐	☐	
18. Heeft moeite om direct met een activiteit te stoppen nadat dit hem/haar is opgedragen. Hij/zij moet bijvoorbeeld nog een paar keer extra springen of nog wat langer op de computer spelen nadat gevraagd is hiermee te stoppen	☐	☐	☐	☐	☐	
19. Heeft moeite met het begrijpen van verbale instructies tenzij hem/haar ook wordt getoond hoe iets gedaan moet worden *	☐	☐	☐	☐	☐	
20. Heeft moeite met taken of activiteiten die uit meerdere stappen bestaan	☐	☐	☐	☐	☐	
21. Heeft moeite om vooruit te denken of van zijn/haar ervaringen te leren *	☐	☐	☐	☐	☐	
22. Gedraagt zich wilder dan andere kinderen in een groep (bijv. op een verjaardagsfeestje of tijdens een groepsactiviteit)	☐	☐	☐	☐	☐	
23. Heeft moeite om dingen te doen die mentale inspanning vereisen, zoals achteruit tellen *	☐	☐	☐	☐	☐	
24. Heeft moeite om dingen in gedachten te houden terwijl hij/zij iets anders aan het doen is	☐	☐	☐	☐	☐	

Bijlage 7. SAF

Vragenlijst			
De leerling...	niet waar	beetje waar	zeker waar
01. Oogt gefrusteerd als er meerdere dingen tegelijk van hem/haar gevraagd worden *	☐	☐	☐
02. Begrijpt woordgrapjes (bv. moppen)	☐	☐	☐
03. Begrijpt het concept 'tijd' (kan inschatten hoe lang bv. een week duurt of de route van huis naar school) *	☐	☐	☐
04. Is in staat (kleine) ruzies/meningsverschillen op te lossen	☐	☐	☐
05. Heeft 'echte' vrienden en is geen 'allemandsvriend' *	☐	☐	☐
06. Handelt impulsief	☐	☐	☐
07. Lijkt zich in een ander te kunnen verplaatsen *	☐	☐	☐
08. Troost een verdrietig vriendje/vriendinnetje	☐	☐	☐
09. Maakt taak onvoldoende zorgvuldig af *	☐	☐	☐
10. Controleert taak (kijkt eigen werk na)	☐	☐	☐
11. Kan samenwerken met andere kinderen *	☐	☐	☐
12. Heeft moeite om een verhaallijn te volgen	☐	☐	☐
13. Heeft een instructie vaak opnieuw nodig om een taak te begrijpen *	☐	☐	☐
14. Levert regelmatig werk in waaruit blijkt dat de taak niet begrepen is	☐	☐	☐
15. Laat zich makkelijk overhalen tot iets dat niet mag *	☐	☐	☐

Bijlage 8. Normscores van de SDQ

Leerkrachtvragenlijst (bron: GGD 2019)

SDQ schaal	Grensscore	Jongens N=594	Meisjes N=573
Totale probleemscore	Licht verhoogde score	10	8
	Verhoogde score	13	10
Emotionele problemen	Licht verhoogde score	2	2
	Verhoogde score	3	4
Gedragsproblemen	Licht verhoogde score	2	1
	Verhoogde score	3	2
Hyperactiviteits en aandachtsproblemen	Licht verhoogde score	6	4
	Verhoogde score	8	5
Problemen met leeftijdsgenoten	Licht verhoogde score	2	2
	Verhoogde score	3	3
Pro sociaal gedrag	Licht verhoogde score	6	8
	Verhoogde score	5	7

Oudervragenlijst

SDQ schaal	Grensscore	Jongens en Meisjes
Totale probleemscore	Licht verhoogde score	11
	Verhoogde score	14
Emotionele problemen	Licht verhoogde score	4
	Verhoogde score	5
Gedragsproblemen	Licht verhoogde score	2
	Verhoogde score	3
Hyperactiviteits en aandachtsproblemen	Licht verhoogde score	5
	Verhoogde score	7
Problemen met leeftijdsgenoten	Licht verhoogde score	3
	Verhoogde score	4
Pro sociaal gedrag	Licht verhoogde score	7
	Verhoogde score	6

Goedhart, A., Treffers, F. & Widenfelt, B. van (2003). Vragen naar psychische problemen bij kinderen en adolescenten. De Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). Maandblad Geestelijke Volksgezondheid, 58, 1018-1035.

Leerlingvragenlijst

SDQ schaal	Grensscore	Jongens en meisjes
Totale probleemscore	Licht verhoogde score	14
	Verhoogde score	17
Emotionele problemen	Licht verhoogde score	4
	Verhoogde score	6
Gedragsproblemen	Licht verhoogde score	4
	Verhoogde score	5
Hyperactiviteits en aandachtsproblemen	Licht verhoogde score	6
	Verhoogde score	7
Problemen met leeftijdsgenoten	Licht verhoogde score	4
	Verhoogde score	5
Pro sociaal gedrag	Licht verhoogde score	5
	Verhoogde score	4

Goedhart, A., Treffers, F. & Widenfelt, B. van (2003). Vragen naar psychische problemen bij kinderen en adolescenten. De Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). Maandblad Geestelijke Volksgezondheid, 58, 1018-1035.

Bijlage 9. Normscores VSV

Licht verhoogde score

Verhoogde score

Normen op KIND-niveau

Deze normen geven aan hoe de scores van een individuele leerling zich verhouden tot de scores van leerlingen in hetzelfde leerjaar.

Groep 5: Slachtofferschap, welbevinden en ervaren veiligheid in de klas*

	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Gemiddelde</i>	<i>SD</i>	<i>20%</i>	<i>40%</i>	<i>60%</i>	<i>80%</i>
Onveiligheid: gepest	1	5	2,00	1,41	1	1	2	3
Welbevinden	1	5	4,02	0,95	3,25	4,00	4,50	5
Ervaren Onveiligheid	1	5	4,08	0,785	5	4	4	4

Groep 6: Slachtofferschap, welbevinden en veiligheid in de klas*

	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Gemiddelde</i>	<i>SD</i>	<i>20%</i>	<i>40%</i>	<i>60%</i>	<i>80%</i>
Onveiligheid: gepest	1,00	5	1,73	1,22	1	1	1	2
Welbevinden	1	5	4,11	0,93	3,25	4,00	4,50	5
Ervaren Onveiligheid	1	5	4,08	0,785	5	4	4	4

Groep 7: Slachtofferschap, welbevinden en ervaren veiligheid in de klas*

	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Gemiddelde</i>	<i>SD</i>	<i>20%</i>	<i>40%</i>	<i>60%</i>	<i>80%</i>
Onveiligheid: gepest	1	5	1,47	1	1	1	2	2
Welbevinden	1	5	4,23	0,84	3,50	4,25	4,75	5
Ervaren Onveiligheid	1	5	4,08	0,785	5	4	4	4

Groep 8: Slachtofferschap, welbevinden en ervaren veiligheid in de klas*

	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Gemiddelde</i>	<i>SD</i>	<i>20%</i>	<i>40%</i>	<i>60%</i>	<i>80%</i>
Onveiligheid: gepest	1	5	1,33	0,85	1	1	1	2
Welbevinden	1	5	4,28	0,79	3,75	4,25	4,75	5
Ervaren Onveiligheid	1	5	4,13	0,76	5	4	4	4

Normen op SCHOOLniveau

Deze normen geven aan hoe de scores van een school zich verhouden tot de scores van andere scholen.

Slachtofferschap, welbevinden en conflict op school

Gemiddeld percentage kinderen per school met een 'E' op de betreffende variabele.

	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>20%</i>	<i>40%</i>	<i>60%</i>	<i>80%</i>
% LL met VEEL Onveiligheid: gepest	0%	33%	5	10	13	18
% LL met LAAG Welbevinden	0%	73%	20	25	29	36
% LL met GROTE Ervaren Onveiligheid	0%	46,7%	9,091	13,437	16,362	22,22

Bijlage 10. Hoe maak ik een EDEX aan via Parnassys?

Wat is een EDEX-bestand

De educatieve export, oftewel EDEX, is een bestandsformaat waarmee administratieve leerlinggegevens uitgewisseld kunnen worden tussen verschillende leerlinginformatiesystemen.

EDEX aanmaken

Voordat u een EDEX kan aanmaken, dient u zich eerst aan te melden binnen Parnassys. Zodra u bent aangemeld kunt u de volgende stappen volgen:

Selecteer bovenin de pagina het tabblad 'School'.

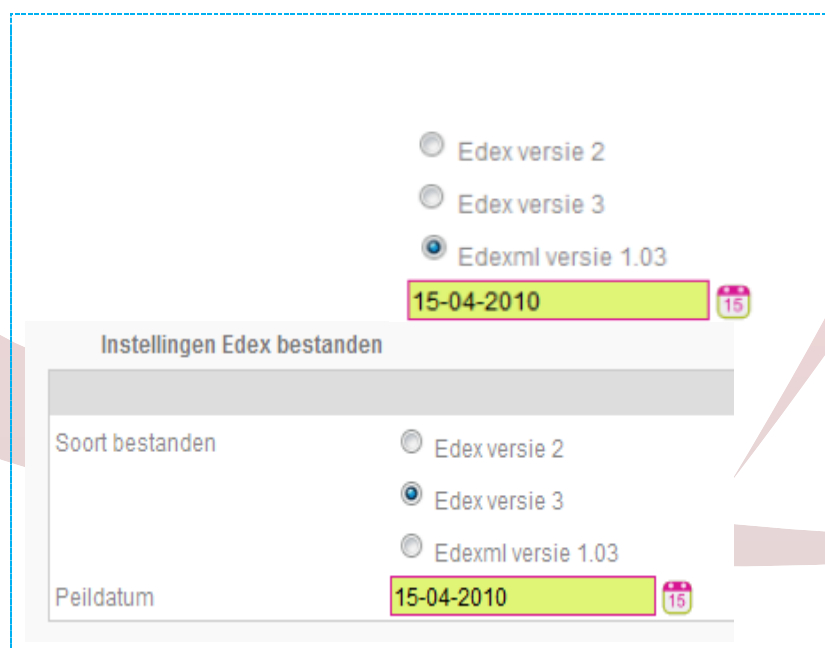

Selecteer daaronder het tabblad 'Export' met als suboptie in de dropdown 'EDEX'.

Kies het bestandsformaat waarin u de EDEX wilt opslaan en de peildatum.

Voor *Hart & Ziel* is het bestandsformaat 'EDEXML' nodig.

Klik onderin de pagina op de knop
'genereer edex bestanden'.

genereer edex bestanden

U krijgt nu een venster in beeld waarin gevraagd wordt om de EDEXML op te slaan of te openen. Selecteer opslaan en kies de locatie waar u de EDEX wilt opslaan.